

«Универсиада хотиралари қалбимизда қолди», дейди енгил атлетика бўйича Универсиада чемпиони, Президент мукофоти — «Тико» автомашинаси соҳиби, Фаргона Давлат университети толиби Ҳасанбой Раҳимов.

ЎЗА олган сурат.

ФАРМОН

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистонда олимпия ҳаракатини янада ривожлантириш ва мамлакат спортчиларини Сидней шаҳри (Австралия)даги XXVII Олимпия ўйинларига тайёрлаш тўғрисида» Фармони матбуотда эълон қилинди. Унга кўра, XXVII олимпия ўйинларида совриндор бўлган Ўзбекистон спортчиларини рағбатлантириш, Ватанимизнинг спортдаги шон-шувратини кўпайтиришга улар қўшган муносиб ҳиссани эътироф этиш мақсадида олтин медаль учун 100 минг АҚШ доллари, кумуш медаль учун 50 минг АҚШ дол-

СЎНГГИ УЧ КУН МУҲДАЛАРИ

лари, бронза медали учун 25 минг АҚШ доллари миқдорларида бир йўла бериладиган мукофотлар белгиланди.

ҚОНУН

Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикасининг таълим иқтисодий фаолияти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республика-

си Қонунига ўзгартиришлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида» Қонуни ва мазкур Қонуннинг янги таҳрири матбуотда эълон қилинди.

СУҲБАТ

«Fidokor» газетасида мамлакатимиз Президенти Исрол Каримовнинг «Донишманд халқимизнинг мустақам иродасига ишонаман» сарлавҳаси остида «Fidokor» газетаси муҳбири саволларига жавоблари эълон қилинди. Суҳбатда миллий истиқлол мафкураси хусусида кенг қамровли фикрлар билдирилган.

Юксалиш
мезони ибн Сино
ғояларида
3-бет

Саид Аҳмад
бобо
ҳангомалари
5-бет

Иншо ёзишни
ҳамма билиши
керак
6-бет

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг

ҚАРОРИ

2000/2001 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг олий таълим муассасаларига қабул тўғрисида

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган вазифаларни амалга ошириш, умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-хунар коллежларини етук педагог кадрлар билан таъминлаш, таълим хизматлари бозорини шакллантириш ва республика иқтисодиётининг олий маълумотли мутахассисларга бўлган эҳтиёжини қондириш ҳамда олий таълим муассасаларига иқтидорли ва қобилиятли ёшларни танлаб олиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. 2000/2001 ўқув йилида бакалаврлар тайёрлаш бўйича умумий қабул сони 49500, шу жумладан, 19800 давлат грантлари ва 29700 тўлов-контракт асосидаги қабул квоталари белгиланиб, улар Ўзбекистон Республикасининг олий таълим муассасалари ҳамда таълим йўналишлари бўйича тақсимлансин.

2. 2000/2001 ўқув йилида магистрлар тайёрлаш бўйича умумий қабул квоталари 3600, шу жумладан, 1400 давлат грантлари ва 2200 тўлов-контракт асосида белгиланиб, улар олий таълим муассасалари ва мутахассисликлар бўйича тақсимлансин.

Мазкур ўқув йилида илк бор тиббиёт олий таълим муассасаларида магистратурага қабул амалга оширилиши ва ундаги ўқув жараёнининг алоҳида хусусиятларини инобатга олган ҳолда, магистрлар тайёрлаш бўйича профессор-ўқитувчиларнинг талабаларга нисбати 1:5 этиб белгилансин.

3. 2000/2001 ўқув йилида тиббиёт олий таълим муассасалари қошидаги 3 йиллик олий малакали ҳамширалар тайёрлаш бўлимларига умумий қабул квоталари 200, шу жумладан, 100 давлат грантлари ва 100 тўлов-контрактлари асосида белгиланиб, улар республика тиббиёт олий таълим муассасалари бўйича тақсимлансин.

4. 2000/2001 ўқув йилида Ўзбекистон Республикаси таълим муассасаларига қабул қилиш бўйича Давлат комиссиясининг таркиби тасдиқлансин.

5. Давлат комиссиясига:

10 кун муддат ичида «Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларига бакалаврлар тайёрлаш бўйича талабаларни қабул қилиш тартиби ва қоидалари тўғрисида Низом»га ва «1999/2000 ўқув йилида Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларининг магистратурасига қабул қилиш тартиби ва қоидалари тўғрисида Низом»га;

тест синовлари натижаларидан келиб чиққан ҳолда, тўлов-контракт асосида белгиланган умумий қабул режаси доирасида, қабул кўрсаткичларига зарур бўлган ўзгартиришлар киритишга рухсат берилсин.

6. Тасарруфида олий таълим муассасалари бўлган вазирлик ва идоралар Давлат тест маркази билан биргаликда бир ҳафта муддат ичида ўзларига қарашли таълим муассасаларида давлат грантларини ва тўлов-контракт асосидаги бакалаврият ва магистратура бўйича ўринлар квотасини таълим шакллари ва тиллари бўйича тақсимлаш тўғрисидаги таклифларни Давлат комиссиясига тасдиқлаш учун киритсинлар.

7. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тасарруфида олий таълим муассасалари бўлган вазирлик ва идоралар билан биргаликда, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талабларига мувофиқ, ҳар бир олий таълим муассасасида Вазирлик ва кузатув кенгаши ташкил қилиш, унинг асосий вазифалари ва ҳуқуқлари ҳақида, аввало, олий таълим муассасасининг мустақиллигини кучайтириш ва моддий базасини такомиллаштириш масалалари бўйича ўн кун муддатда Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Молия вазирлиги, Марказий банк манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда, таълим соҳасидаги ислохотлар ва жаҳондаги илғор тажрибани ҳисобга олган ҳолда, 2001/2002 ўқув йилидан бошлаб талабаларга ўқитишнинг тўлов-контракт шакли учун таълим кредитлари бериш ва қайтариш тартибини ишлаб чиқсинлар ва уни жорий этиш бўйича уч ой муддатда Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритсинлар.

9. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги 2000/2001 ўқув йилига белгиланган давлат грантлари асосида бакалаврият ва магистратурага ҳамда олий малакали ҳамширалар тайёрлаш учун қабулни ҳисобга олган ҳолда бюджетдан зарур маблағлар ажратишни таъминласин.

10. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 2 июндаги 282-сон қарори /3-бандидан ташқари/ ва 1994 йил 28 июндаги 327-сон қарори ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

11. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Ҳ.Кароматов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2000 йил 8 июнь.

ҲАМКОРЛИК — ТАРАҚҚИЁТ ГАРОВИ

Таълим ҳамкорлиги — фойдали жараён. Бунда икки томон таълимнинг ўзларида бўлмаган қирраларини ўрганади, таҳлил қилади, ўзлаштиради. Бу эса иккала томоннинг ҳам таълим жараёнида эришадиган ютуқларининг бош омили бўла олади. Шу мақсадни кўзда тутиб Халқаро таълим бўйича Америка кенгаши — АК-СЕЛС ўзбекистонлик бир гуруҳ «Таълимдаги аълочилик учун мукофот» дастурининг миллий ғолибларини эълон қилган эди. Ўз мактаблари учун нархи 2000 АҚШ доллари тенг бўлган мукофот, ўзлари эса, нархи 200 АҚШ доллари тенг бўлган ўқув қўлланмалари билан тақдирланган, республикамизнинг турли вилоятларидан бўлган ўн нафар ғолиб ўқитувчилар яқинда Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида йиғилдилар.

— Учинчи марта ўтказилаётган ушбу танлов Ўзбекистондаги таълим учун ҳам, Америка таълим жараёни учун ҳам кенг имкониятлар эшигини очиб бериши, шубҳасиз, — деди Халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев. — Шу йилнинг 9 июнидан бошлаб Ўзбекистон умумтаълим муассасаларининг энг яхши инглиз тили ва америкашунослик ўқитувчилари бўлган ўн нафар вақилимиз АҚШнинг Монтана Давлат университетида бўлиб ўтадиган 7 ҳафталик малака ошириш семинарида қатнашиш учун жўнаб эканлар, уларнинг асосий мақсади Ўзбекистон тил маданиятини америкаликларга ўргатиш ва Америка тил маданиятини ўрганишдан иборатдир.

Анжуманда қатнашган АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси вакили Марк Асквинонинг бу борадаги фикри қуйидагича бўлди:

— Мен Америкада пайтимда ўқитувчи бўлганман ва дарс ўтиш, таълим бериш жараёни тўғрисида аниқ тасаввурга эгаман. Бугун эса Ўзбекистондаги таълим жараёнининг ҳам гувоҳиман. Ўзбекистонда бу борада олиб борилаётган ислохотлар хусусида фақат ижобий фикр билдиришим мумкин. Иккала давлат ўртасидаги таълимий ҳамкорлик эса иккала мамлакат учун ҳам фойдалидир. Бунга шубҳам йўқ.

Шунингдек, ушбу анжуманда Халқаро таълим бўйича Америка кенгаши — АК-СЕЛС директори Майкл Куртис ҳам иштирок этди ва ўз фикрини шундай баён қилди:

— Мен шундан хурсандманки, ушбу АК-СЕЛС танловида фақат тошкентликлар эмас, балки Ўзбекистоннинг турли вилоятларидан бўлган ўқитувчилар қатнашди ва ғолиб бўлишди. Улар қатнашадиган мазкур семинар Ўзбекистон учун ҳам, америкаликлар учун ҳам катта тажриба вазифасини ўтайди. Негаки, иккала томон таълимидаги муаммолар, ўхшашликлар ўрганилади, таққосланади. Ўйлаيمانки, сизлар бориб келганингиздан кейин ҳам алоқани ўзмаймиз ва таълим ҳамкорлигимиз давом этаверади.

Анжуман танлов ғолиблари — ўқитувчиларнинг АҚШ элчихонаси вакили ҳамда АК-СЕЛС директори билан бўлган мулоқоти билан якун топди.

Шерали НИШОНОВ,
«Маърифат» мухбири

МАКТАБ ВА МАҲАЛЛА МУНОСАБАТЛАРИ

Куни кеча Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси ва Тошкент шаҳар маҳаллалар кўмиталари ишчи мувофиқлаштирувчи кенгаш Собир Раҳимов туманидаги 234-мактабда «Мактаб ва маҳалла фаолларининг ёшларни тарбиялашдаги ҳамкорлиги»га бағишланган тадбир ўтказди.

Тадбирда мактаб ва маҳалла ўртасида мавжуд ўзаро маънавий-маърифий, иқтисодий алоқаларни янада кучайтириш, ҳамжиҳатликда фаолият юритиш за-

рурлиги таъкидлаб ўтилди.

Ўз навбатида йиғилиш иштирокчилари «Қизларнинг ахлокий маданиятининг шаклланишида маҳалла, мактаб ва оиланинг ҳамкорлиги» мавзuida давра суҳбати ўтказишди. Айниқса, ўқувчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш борасида мактаб ҳовлисидаги жамоаларнинг бадий чиқишлари қатнашчиларда катта таассурот қолдирди.

Бехбуд БОТИРОВ

Istiqbolim — iqbolim

МУСТАҚИЛ ЮРТ ФАРЗАНДЛАРИМИЗ

Яқинда Яккасарой туманидаги 116-болалар боғчасида Соғлом авлод йилига бағишланган «Мустақил юрт фарзандларимиз» деб номланган театрлаштирилган байрам кечаси ўтказилди. Унда мактабгача таълим муассасалари методистлари, маҳалла фаоллари, ота-оналар иштирок этдилар.

Тадбир аввалида иштирокчилар мактабгача таълим муассасаси ҳаёти билан танишишиб, фарзандларига яратилаётган шарт-шароитлар билан қизиқдилар. Айниқса, бунда уларга боғчада ўғил-қизларни ҳозирданок мактаб ҳаётига тайёрлаётганликлари маъқул бўлди.

Бу фикрларнинг исботи сифатида ўғил-қизлар устозларга, она-Ватанга, мустақилликка бағишланган шеърларни ёддан ўқиб, Давлат рамзлари ҳақида нималарни билишларини намойён этдилар. Сўнгра улар ижросида «Хумо куши — бахт куши» сахна кўриниши қўйилди. Бунда кичкинтойларга боғча методисти Мупарраҳ Искандарова ва катта гуруҳ тарбиячиси Феруза Зокировалар яқин-

дан ёрдам беришди.

— Боғчамиз 140 нафар ўғил-қизларни ўз қучоғига олган, — дейди боғча мудираси Зухра Йўлчиева. — Биз уларни миллий истиқлол ғоялари, анъана ва қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялашга ҳаракат қилаёلمиз. Зеро, улар истиқлолнинг нақадар буюк неъмат эканлигини айни шу ёшдан англаб етишлари зарур.

Дарҳақиқат, боғчада тарбияланаётганларнинг аксарияти Давлат мадҳиясини айта оладилар. Байроқ, герб ҳақидаги тушунчаларни ўзлаштириш қаторида Давлат рамзларимизга ҳамда йил фасллари, табиатга, байрамларга бағишланган шеърларни ёддан биладилар. Хатто улар санашни, оддий қўшиш ва айиришни ҳам қўйиллатишади.

Ҳилола КОШКАРОВА

Суратларда: «Мустақил юрт фарзандларимиз» тадбиридан лавҳалар акс этган.

Равиль АЛЪБЕКОВ олган суратлар.

ТАЛАБАЛАР ОЛИМПИАДАСИ

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Халқ таълими вазирлигининг қўшма буйруғига мувофиқ 1997 йилдан бошлаб Республикамизда талабаларнинг мутахассислик фанлари бўйича олимпиадаси анъанавий тарзда ўтказилиб келинмоқда.

Тошкент Молия институтида ҳам «Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолияти», «Халқаро валюта-кредит муносабатлари», «Бухгалтерия ҳисоби» ҳамда «Молия-кредит» иқтисодий йўналишлари бўйича республика талабаларининг мутахассислик танловининг II якуний тур босқичи бўлиб ўтди.

Ушбу олимпиада танловида республикамизнинг 25 та олий ўқув юртидан 63 командада бирлашган 178 талаба ва уларнинг раҳбарлари иштирок этдилар. Олимпиада шартлари ҳам олдинги йиллардагидан фарқли ўлароқ талабаларнинг билимлари фақат тест топшириқларини бажариш билангина баҳоланган бўлса, бу йилги танлов шартлари барча йўналишлар бўйича ҳам ёзма равишда ташкил этилди. Ҳар бир танлов иштирокчиси учун алоҳида вариантлар тузилиб, унинг шартлари назарий саволга жавоб, масала (мисол) ечиш ва тест топшириқларини бажаришдан иборат бўлди.

Олимпиада иштирокчиларининг билимларини баҳолаш мақсадида ҳар бир йўналиш бўйича танловда қатнашаётган олий ўқув юртлари профессор-ўқитувчилари таркибида ҳакамлар ҳайъати тузилди. Ҳакамлар ҳайъатининг қарорига кўра барча йўналишлар бўйича шахсий ва команда ҳисобида Тошкент Молия институти талабалари биринчи ўринни эгалладилар.

Шунингдек, мазкур олимпиадада Тошкент Давлат иқтисодий университети, Самарканд Давлат университети, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети, Навоий Давлат қончилик институти, Самарканд қишлоқ хўжалиги институти ва Наманган Мухандислик-иқтисодий институти, Тошкент Архитектура қурилиш институти, Тошкент Автомобил йўллари институти, Қарши Давлат университети, Термиз Давлат университети талабалари шахсий ҳамда команда биринчиликларида совринли ўринларни эгалладилар.

Алишер ВАСИЕВ,

Тошкент Молия институти талабалар билан ишлаш бўлими бошлиғи

ЁЗ — ЎТСИН СОЗ

Сирдарё тумани халқ таълими бўлими жамоаси Соғлом авлод йили дастурига мувофиқ иборатли тадбирлар тузиб олган. Хусусан, бу йилги ёзги таъилни уюшқоқлик билан ўтказиш, ўқувчиларнинг дам олишини ташкил этиш билан боғлиқ масалалар ижобий ҳал этилади. Ёз фаслида 600 дан ошқоқ ўқувчиларни ўз бағрига оладиган оромгоҳлар мавсумга шай этиб қўйилди. Бу ишда халқ таълими ходимларига оталиқ ташкилотлар, жойлардаги қасаба

уюшмалари кўмиталари яқиндан ёрдам беришди. Бундан ташқари, тумандаги кўпчилик мактаблар қошида ҳам оромгоҳлар ташкил этилди. Тумандаги 1-, 7-, 41-, 42-ўрта мактаблари ёзги таъилда халқимизнинг бой тарихини акс эттирувчи кадамжоларга саёҳатлар уюштириш ташаббуси билан чиқдилар. Бу ташаббус барча мактаблар жамоаси томонидан қўллаб-қувватланди.

Пардабой
ТОЖИБОВ

Abiturient — 2000

Абитуриентларнинг «пайтавасига қурт тушадиган» онлар яқин. Етуклик шаходатномаларини қўлга оладиган йигит-қизларнинг бири у, бири бу олий ўқув юртларига ҳужжат топшириш арафасида турибди.

Ҳўш, Тошкент вилоят давлат педагогика институти бу жараёнга қандай

МАВСУМ ОЛДИДАН

тайёргарлик кўрмоқда? Ўзбек филологияси факультети ўқитувчиси, қабул ҳайъати мутасаддиларидан бири Исҳоқ Носиров бу ҳақда мухбиримизга қуйидагиларни сўзлаб берди:

— Ангрен шаҳрида жойлашган институтизмизга Тошкент вилоятининг асосан Юқори Чирчиқ, Қуйи Чирчиқ, Ўрта Чирчиқ, Лискент, Бўка, Оққўрғон, Паркент, Оҳангарон, Олмалик шаҳар ҳудудларидан абитуриентлар қабул қиламиз.

«Абитуриент—2000» ҳаракатига ҳужжатлар қабули бошланмасдан анча илгари киришамиз. Бу йил даргоҳимизни 400 га яқин

битирувчилар тарқ этишади. Демак, уларнинг ўрни янги талабалар ҳисобига тўлдирилиши керак. 5 та факультетда 20 дан ортиқ мутахассисликлар бўйича кадрлар тайёрланадиган институтимизга талабгорлар оз эмас.

Институт ректорати қабул жараёнига пухта тайёргарлик кўрмоқда. Ҳар бир факультет ҳақидаги маълумотларни абитуриентларга етказиш учун профессор-ўқитувчиларнинг хизмат сафарлари уюштирилмоқда. Чунончи, «Математика», «Информатика», «Механика» кафедраларининг ўқитувчилари Бўка, Бекобод туманларига бориб, мактаб директорлари ўртасида тушунтириш ишларини олиб боришяпти.

«Ўзбек тили ва уни ўқитиш методикаси», «Ўзбек адабиёти ва уни ўқитиш методикаси» кафедраси ўқитувчилари ҳам қишлоқ туманларида бўлишиб, институт нуфузи, бу ердаги шарт-шароитлар хусусидаги ахборотларни етказишмоқда.

Ўйлашимизки, мавсумий катта ишни уюшқоқлик руҳида, батариб олиб бориш бугундан бошланган чора-тадбирларга боғлиқ.

Х. ТҶИМАНОВА

АНТИҚА СОВФА

ҳам, шогирдлари ҳам турли-туман мусобақа, кўрик-танлов ва бошқа турдаги беллашувларда фаол қатнашишга одатланган.

Орифжон инглиз тили лингофон хонасининг нозик дид билан безатилиши, жиҳозланишига эришган. Унинг бойитилиши устида тинимсиз қайғуради. Замонавий техника воситаларидан ва хусусан, компьютердан самарали фойдаланади. Ўқувчилар баён ва ёзма ишла-

рини ана шу воситалардан фойдаланган ҳолда бажаришлари ҳар тарафлама қулай бўлмоқда.

У тест усулини қўллаш устаси, мохир репититор ҳамда нуқтадон тилмоч ҳамдир. Хорижий давлатлардан меҳмонлар келганда таржимонлик маҳорати айниқса, асқотилади. Истеъдод оҳанрабоси олис-олислардаги нигоҳларни ҳам ўзига тортади...

Андижон тараққиёт маркази вилоят чет тили ўқитувчиларининг маҳорат кўрик-танловига Орифжонни алоҳида тақлиф этди. Муаллим бу кўрик-танловда зехнлиги, топқирлиги билан кўпчиликни ҳайратга солди. Тараққиёт маркази ўз навбатида унинг изланишларини юксак баҳолаб, муносиб тақдирлади. Эсдалик совғаларини тантанали топшириш маросими ажойиб шодиёнага айланди. Совғани англиялик тадқиқотчи Йохан Расанайага жаноблари топширди. Совғалар билан фан хонаси янада бойиди.

Машрабжон РАҲМОНОВ,
лицей ўқитувчиси

**"Фарзандларимиз
биздан кўра
кучли, билимли, доно
ва албатта
бахтли бўлишлари
керак".**

Ислом КАРИМОВ

БУРЧНИ АНГЛАШ

Мозий қаърига назар ташламоқдан мақсад келажак сари интилишнинг мезоний таянчини топишдир. Чиндан ҳам ибтидоий тузумдан юксак жамият сари илк қадамларини ташлаган инсоният ниҳоятда такомиллашган технология ва ракета асрига етиб келди. Демак, инсониятнинг ҳар бир бўғини ўзидан олдинги бўғиндан кўра ҳам жисмонан, ҳам ақлан бирмунча кучлироқ бўлганлиги туфайли шундай бўлди. Албатта, бу жараён доимо бир текис ва ҳар доим илгариланма ривожланишда бўлган эмас, балки орқага қайтишлар, бир муайян ҳолатда асрлар давомида бир жойда депсиниб туришлар юз берди. Ҳар хил ижтимоий вазиятлар туфайли инсониятнинг ривожланиш нуқтаси вақтдан ҳам ўздириб юборилди, бошқа бир минтақадаги ҳолат орқага тортувчи сифатга эга бўлди. Мана шу қабилдаги сакраш, орқага қайтишлар, депсинишлар, бир жойда қотиб қолишлар — барчасининг бирлашмаси инсоният учун илгариланма ҳаракат сифатини ташкил этди.

Кишилиқ жамиятининг ривожланишини, албатта, муайян ижтимоий тузумда баракали меҳнат қилаётган инсонлар белгилайди. Чунончи, бирор бир ижтимоий тузилмада яшаётган инсонларнинг янада фаровон ва бахтли ҳаёт кечирishга интилишлари табиий, мана шу интилиш қанчалик онгсиз, стихияли ҳаракатлардан ҳоли бўлиб, мақсад сари режа асосида фойдали йўналтириладиган бўлса, фароғатли турмуш кечирishнинг завқли онлари инсоният қалбини тобора кўпроқ чулғай бошлайди.

Ҳам маънавий, ҳам маърифий, ҳам иқтисодий жиҳатдан баркамол тузумда яшаш онларини яқинлаштириш, яъни буюк келажакни таъминлашнинг асосий мезони нима?

Улуғ бобомиз Абу Али ибн Сино "Йўлланма ва йўл-йўриқлар" асарида шундай дейди: "Сен ушбу гапларимни эшит! Инсон танаси уч ҳолатда бўлади: уларнинг биринчиси ва энг яхшиси — келишган ва бардам гавдали; иккинчиси — мана шу даражада такомиллашмаган гавдали; учинчиси — ногирон ва касал гавдалилар. Инсон онги ҳам худди шундай уч ҳолатда бўлади.

Ақлан ва англашнинг энг юқори даражасига эришган маърифатли инсон; иккинчи гуруҳдаги онг ёки рух ҳолати шундайки, улар биринчи гуруҳдаги олий сифатга, айниқса, ақл жиҳатдан эга эмаслар, ақлий имкониятлари ҳам унчалик кўп эмас. Бироқ улар фаний дунёда фойдали ишлар билан шуғулланиб, жамиятга фойда ҳам келтирадilar. Улар бу дунёнинг неъматларидан ҳам фойдаланади-

лар. Учинчи ҳолатдагилар эса касал ва ногирон рухга эга бўлганлар, улар қийналиш эвазига кун кечирадилар. Биринчи ва учинчи ҳолатдаги рухлар камроқ учрайди. Ўрта ҳолат руҳи эса анча кўп. Мана шу гуруҳ ўзининг тутган ўрнига кўра эзгулик ишларини такомиллаштириш қобилиятига эга эмаслар".

Ибн Сино ўғитлари бўйича нуқул касал ва ногирон ҳамда шунга яраша онгга эга инсонлардан иборат жамиятда орқага қайтиш, инкироз ва ҳалокат рўй беради. Иккинчи ҳолатдаги онг, рухга эга одамлар эса жамият ривожланишини таъминлай олмайдилар ва бу жамиятнинг орқада қолиши турган гап. Жамиятнинг ривожланишини фақат юксак онгли, гўзал хулқли, ақлан такомиллашган биринчи тоифа тана ва рухга эга бўлганларгина таъминлай оладилар.

Буюк аллома "Донишнома" асарида ўзининг юқоридаги фикрларини янада ривожлантиради: Инсон руҳи материядан ташқари нарсаларни била бошлаган тақдирда, энди унинг яна кўпроқ нарсаларни билмоғи учун ўзининг сезги аъзоларига муҳтожлиги қолмайди. Рух танадан ажралганда ўз

ган нуқтасидан эмас, балки аввалидан бошланади.

Ана энди куйидаги муаммони ҳал қилайлик: тана қачон пайдо бўлади ва рух унга қайси маҳали ва қачон ўтади?

Ибн Синонинг таъкидлашича, инсон руҳи унинг миёсида жойлашади. Фикр қилиш, сезиш, англаш, билиш рухга боғлиқ.

Маълумки, инсоннинг кўпайиш аъзолари — оталик уруғдони ва оналик тухумдони. Оталик уруғдони таркибида сперматозоидлар бор, шаҳват ишлаб чиқилади. Улуғ табиб Абу Али ибн Сино шох асари "Тиб қонунлари"да шундай ёзади: "Гиппократ шаҳват тўғрисида шундай дейди: шаҳватнинг кўп қисми миёда пайдо бўлади. У қулоқнинг орқа тарафидан ўтади-ган икки томирдан уруғдонга тушади. Бу томирдан қон олиш фарзандсизликка олиб келади. Мен ўйлайманки, шаҳватнинг миёда пайдо бўлиши шарт эмас. Бироқ унинг асоси — миё. Гиппократнинг икки томир тўғрисидаги айтганлари ҳам тўғри..."

Гиппократ ва Ибн Синонинг бу фикрларини ҳозирги замон фан қарашлари мутлақо тасдиқлайди.

Жуманазар БЕКНАЗАР

ЮКСАЛИШ МЕЗОНИ ИБН СИНО ҲОЯЛАРИДА

сезги аъзолари билан алоқаси узилади. Худди мана шу вақтда аввалига рухнинг ривожланишига ва такомиллашувига ёрдам берган тана энди рухнинг янада такомиллашувига ҳалақит бера бошлайди. Бу ҳол мақсадга интилаётган, аммо оти юрмай қолган чавандозни эслатади: агар от устида ўтирган чавандоз эгардан туша олмаса, аввалида мақсад сари элтаётган от энди унга ҳалақит беради.

Ибн Сино фикри бўйича ҳар бир танада бир рух бор. Материя пайдо бўлган тақдирдагина унда рух пайдо бўлади. Танадан рух ажралганда икки ҳолат рўй беради: биринчиси, рух ва тананинг бир-бирига мослиги шу даражада олий нуқтага етадики, бунда рух сезиб таъсирланишдан кўра, фикр қилиб англашдан олий завқ олади. Олий такомилга етган танадан ажралган рухнинг завқ олиши ва лаззатланиши чексиз бўлади.

Мабодо рух шундай такомиллашувга интилсаю бироқ тана туфайли бу мақсадга эриша олмаса, унда рух азоб чекади, изтиробда қолади, жабрланади. Олий лаззат ва завққа эришган рух худди ўзига ўхшаган руҳни пайдо қилади ва бу рух ҳам янги пайдо бўлган танага ўтади. Азоб ва изтироблар маконида қолган рух ҳам худди ўзига ўхшаган, аммо такомиллашмаган руҳни пайдо қилиб, янги пайдо бўлган танага ўтганида, энди тана ёрдами билан унинг билиш даражаси ошиши лозим. Демак, бу рух учун ҳаёт ривожлан-

Чунки уруғдоннинг шаҳват ишлаб чиқариши, унинг сифати ва қандай хусусиятга эга бўлиши ички секреция безларининг етакчиси — гипофиз ва эпифизларнинг назорати остида бўлиб, улар ўз навбатида ўйлаш, фикр қилиш, англаш сифатларининг эгаси — миё пўстлоғи билан чамбарчас боғланган.

Демак, Ибн Сино фикрларини унинг ўзининг фикрлари асосида ривожлантирадиган бўлсак, ўта муҳим хулоса келиб чиқади. Шаҳват таркибидаги сперматозоидлар тирик ҳужайралар бўлиб, фаол ҳаракат қиладилар, улардан бири ёки иккиси она тухумдони ҳужайрасини излайди, қидириб топади ва унинг ичига киради.

Ҳужайра бу материя, аммо у ҳаракат қилса, демак унда рух бор. Бу рух эса инсон миёсидаги рухнинг айнан ўзи. Оналик тухуми деярли ҳаракатсиз, демак унда рух йўқ. Оталик уруғи ва оналик тухумдони учрашгач, икки ҳужайрадан бир материя, яъни ҳомила пайдо бўлади. Ибн Сино бўйича шакл берувчи оталик уруғи ва қабул қилувчи оналик тухуми учрашгач, тана, яъни материя пайдо бўлиб, энди рух унинг ривожланиши учун хизмат қила бошлайди. Худди мана шу пайт материянинг, яъни тананинг қай даражада ривожланганлиги рух учун жуда муҳим.

Энг асосийси, тана рухнинг ривожланишига ҳалақит берувчи — бир жойда тўхтаб қолган чавандоз отига ўхшамаса бўлгани.

2000 yil — sog'lom avlod yili

Ушбу айтилганлардан шундай хулоса келиб чиқади: билиш ва англаш, тасаввур қилиш ва фикрлаш, хуллас, ақлий қобилияти жуда юксак бўлган онгли инсон такомиллашган биринчи тоифа рухга эга. Бу рух унинг кўпайиш ҳужайраларига ҳам ўтиб, худди шундай сифатларни ўзида жамлаган. Такимиллашган рух ўтган ҳомила туғилгач, унинг тарбияси мақсадли равишда олиб борилса, ақлий қобилияти ривожлантирилса, рухнинг такомиллашганлик даражаси янада ошади ва ўз навбатида бу сифат наслга ҳам берилади. Оқибат натижасида мана шу қабилдаги умумлашма хусусият туфайли кишилиқ жамиятининг энг адолатли, фароғатли, буюк келажак учун илгариланма ҳаракати пайдо бўлади.

Ибн Сино ўғитлари, йўл-йўриқлари асосида айтилган мана шу хулоса бугунга келиб ўз тасдиғини топти.

Ҳозирги замон фанининг эътироф этиб, тасдиқлашича, янги туғилган чақалоқнинг келажакда ақлий жиҳатдан комилликка эришиб, улуғ аллома бўлиб етишмоғи учун бўлган имкониятлари 80 фоиз туғма бўлади. Фақат 20 фоиз туғилгандан кейинги тарбия ҳамда шу инсоннинг тинмай тер тукиб қилган машаққатли меҳнатига боғлиқ. Бу тасдиқ Гётенинг: "Гений — бу 1 фоиз талант ва 99 фоиз машаққатли меҳнатдир" деб айтганини тамоман чиппақка чиқаради.

Мен ушбу вазиятда Юртбошимиз Ислом Каримов билан улуғ аллома Абу Али ибн Сино ўртасидаги узвий муштараклик борлигини кўраман.

Зеро, Президентимиз "Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлишлари керак", дея бир неча бор таъкидладилар, бир неча бор бунга чуқур урғу бердилар.

Бу вазифани бажариш учун энг аввало биз ўз руҳимизни Ибн Сино таърифи бўйича биринчи тоифа даражасига етказишимиз, танамизни эса рухнинг яна ҳам ривожланишига ҳалақит бермайдиган ҳолатга келтиришимиз лозим. Худди мана шу вазиятда такомиллашган руҳимиз фарзандимизга ўтади ва улар Ўзбекистонимизнинг буюк келажagini таъминлашга қодир юксак ақлга эга онгли шахс бўлиб туғиладилар. Энди уларга мақсад сари йўналтирилган тарбия бермоғимиз, уларнинг барча ақлий қобилиятини намоён қилиш йўсинида ўстирмоғимиз шарт. Худди шундай ҳол вужудга келган тақдирда буюк келажакни шитоб билан яқинлаштирадиган илгариланма ҳаракат пайдо бўлади. Илгариланма ҳаракатни пайдо қилмоқ йўлида қўйилган вазифани бажариш бизнинг бурчимиз. Мана шу юксак бурчни барчамиз қанча тезроқ англаб етсак, мана шу йўлда баракали фаолият кўрсатсак, Президентимизнинг олий мақсадини тушуниб етган бўламиз.

(Давоми бор.)

НАВОИЙ ВИЛОЯТИ ТАЪЛИМИ: МУЪТАДИЛЛИК ЎСИШ ДЕГАНИ ЭМАС

Навоий вилоятида 2 та олий ўқув юрти, 7 та ўрта махсус билим юрти ва 230 дан ортиқ мактаб мавжуд. Бу вилоятда ҳам абитуриентларни ўқишга киришга тайёрлаш ва уни ташкил этишда ўзига хос муаммолар мавжуд. Навоий вилояти бўйича 1999 йилда 13130 абитуриент олий ва ўрта махсус билим юртларига ҳужжат топширган. Улардан олий ўқув юртларининг кундузги бўлимида 6245 киши ва ўрта махсус билим юртларида 5138 киши ўқиш истагини билдирган. Навоий вилояти абитуриентлари тест имтиҳонларида 1997 йилда 42.24% 1998 йилда 38.93% ва 1999 йилда 34.78% самарадорлик кўрсатиб, ҳар йили республика бўйича 9-ўринни эгаллаб келмоқда. Вилоят мавқеини юқори-роқ кўтариш чорасини тезроқ кўриш керак. Вилоятнинг туманлари бўйича 1999 йилда мактабни тугатган ўқувчиларнинг олий ва ўрта махсус ўқув юртларига ўқишга киришга интилиши ўрганилди. Навоий, Навбахор, Қизилтепа туманлари ва Навоий шаҳридан 48.07% дан 75.91% гача бўлган ёшлар олий ўқув юртларида ўқишни давом эттиришга ҳаракат қилган. Лекин Томди тумани ва Зарафшон шаҳрида бу кўрсаткич жуда паст бўлган. Вилоят туманлари бўйича маълумот қуйида келтирилган.

Навоий вилояти туман ва шаҳарлари бўйича 1999 йил мактабларни тугатиб, тест синовларида қатнашганлар кўрсаткичлари (олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, ўзбек гуруҳлари)

1-жадвал

№	Туман номи	Тугатганлар сони	Тестда қатнашганлар	Қатнашиш фоизи
1	Навоий тумани	855	649	75.91
2	Навбахор тумани	1221	743	60.85
3	Навоий шаҳри	926	545	58.86
4	Қизилтепа тумани	1556	748	48.07
5	Нурота тумани	1173	547	46.63
6	Хатирчи тумани	21.98	1020	46.41
7	Конимех тумани	617	225	36.47
8	Томди тумани	271	55	20.30
9	Зарафшон шаҳри	492	85	17.28

Навоий вилояти абитуриентларини тестдаги натижалари 1998 йилги кўрсаткич билан таққосланди. 6 фан бўйича ўсиш, 3 та фан бўйича пасайиш содир бўлган. Кўриниб турибдики, ўсиш пасайишга нисбатан кўпроқ бўлган. Лекин бу ўзгариш ҳозирги кун талабларига мос келмайди. Вилоят бўйича маълумот қуйида келтирилган.

Навоий вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича жавоблар самарадорлиги кўрсаткичлари асосида тутган ўрни (олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, ўзбек гуруҳлари)

2-жадвал

Фан	1998 йил самарадорлик	ўрин	1999 йил самарадорлик	ўрин	Рейтинги
Тарих	50.21	8	39.82	7	Ўсган
Физика	31.08	9	28.84	8	Ўсган
Она тили ва адабиёт	38.93	9	31.66	8	Ўсган
Биология	51.14	8	38.88	8	Ўзгармаган
Француз тили	31.70	7	31.72	9	Пасайган
География	36.61	13	43.63	9	Ўсган
Химия	40.02	9	36.05	10	Пасайган
Инглиз тили	37.90	12	36.17	10	Ўсган
Немис тили	25.42	13	27.34	10	Ўсган
Математика	39.01	9	33.72	10	Пасайган

Вилоятнинг тестда энг юқори ва паст натижа кўрсатган туманлари республиканинг шундай туманларига таққосланди. Вилоятнинг бирорта тумани ўз кўрсаткичи бўйича республикада биринчи ўринга чиқа олмаган. Илғор саналган Навоий, Қизилтепа, Нурота, Навбахор ва бошқа туманларнинг тест самарадорлиги республикадаги илғор туманларда 5-10% га пастдир. Буни қуйидаги маълумотда аниқ кўриш мумкин.

Фанлар бўйича жавоблар самарадорлигининг энг юқори кўрсаткичларининг вилоят ва республика миқёсида таққосланиши (олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

Вилоят кўрсаткичлари				Республика кўрсаткичлари			
Фан номи	Туман ёки шаҳар	Қатнашган	Самарадор	Туман ёки шаҳар	Вилоят	Қатнашган	Самарадор
Она тили ва адабиёти	Қизилтепа тумани	888	33.50	Шаҳрисабз шаҳри	Қашқадарё вилояти	271	40.39
Математика	Навоий шаҳри	299	38.31	Хазорасп тумани	Хоразм вилояти	100	46.72
Физика	Нурота тумани	167	32.30	У.Юсупов тумани	Қашқадарё вилояти	65	37.14
Биология	Навбахор тумани	192	41.78	Янгиариқ тумани	Хоразм вилояти	124	48.75
Химия	Навоий шаҳри	60	43.43	Пешку тумани	Бухоро вилояти	97	52.21
Тарих	Навоий тумани	226	42.31	Бухоро шаҳри	Бухоро вилояти	441	49.14
Инглиз тили	Навоий шаҳри	147	46.79	Хонқа тумани	Хоразм вилояти	130	57.44
Немис тили	Хатирчи тумани	204	27.63	Ўзбекистон тумани	Фарғона вилояти	143	41.78
Француз тили	Навбахор тумани	52	31.41	Булунгур тумани	Самарқанд вилояти	153	46.75

Вилоятнинг паст кўрсаткичга эришган туманларидаги кўрсаткич республикадаги шундай туманлардан бироз устун бўлган. Буни қуйидаги маълумотдан аниқ кўриш мумкин.

Фанлар бўйича жавоблар самарадорлигининг энг паст кўрсаткичларининг вилоят ва республика миқёсида таққосланиши (олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

4-жадвал

Вилоят кўрсаткичлари				Республика кўрсаткичлари			
Фан номи	Туман ёки шаҳар	Қатнашган	Самарадор	Туман ёки шаҳар	Вилоят	Қатнашган	Самарадор
Она тили ва адабиёти	Конимех тумани	140	26.57	Нукус тумани	Қорақалпоғистон Рес.	83	25
Математика	Навбахор тумани	325	30.52	Сирдарё тумани	Сирдарё вилояти	66	26.98
Физика	Навбахор тумани	186	25.96	Термиз тумани	Сурхондарё вил.	57	22.81
Биология	Нурота тумани	92	37.56	Амударё тумани	Қорақалпоғ. Рес.	221	30.95
Химия	Нурота тумани	109	34.02	Шеробод тумани	Сурхондарё вил.	52	26.39
Тарих	Навоий шаҳри	171	37.62	Амударё тумани	Қорақалпоғ.Рес.	348	31.75
Инглиз тили	Навбахор тумани	109	31.35	Олтинсой тумани	Сурхондарё вил.	146	26.79
Немис тили	Қизилтепа тум.	100	26.33	Термиз тумани	Сурхондарё вил.	71	23.08
Француз тили	Хатирчи тумани	72	30.05	Тўрақўрғон тум.	Наманган вил.	51	23.69

Вилоятнинг Қизилтепа, Конимех, Навоий туманларида география, француз тили, физика каби фанлардан 1998 йилга нисбатан абитуриентларнинг жавоблар самарадорлигида ўсиш содир бўлган. Ўсиш 2.55% дан 28.88% гача бўлган. Лекин ўсишга нисбатан пасайиш кўпроқ туманларда кузатилган. Вилоят бўйича бу соҳадаги ўзгаришларни қуйида келтирилган маълумотларни таққослаш орқали аниқ билиб олиш мумкин.

Фанлар бўйича вилоятлар туманлари миқёсида абитуриентларнинг жавоблар самарадорлиги ўсган туманлар рўйхати (олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, ўзбек гуруҳлари)

5-жадвал

Фан	Туман	1998 қатн.	1998 самар.	1999 қатн.	1999 самар.	Ўсиш (фоиз)
География	Қизилтепа тум.	25	37.44	49	48.24	28.84
Немис тили	Навоий тумани	74	22.11	77	27.60	24.82
Француз тили	Қизилтепа тум.	25	35.11	39	40.31	14.82
Физика	Конимех тум.	31	25.90	37	28.53	10.17
Она тили ва адабиёти	Томди тумани	26	23.72	32	25.00	5.41
Химия	Томди тумани	11	24.75	22	25.38	2.55
Математика	Конимех тум.	58	30.84	68	31.00	0.53

Фанлар бўйича вилоятлар туманлари миқёсида абитуриентларнинг жавоблар самарадорлиги пасайган туманлар рўйхати (олий ўқув юртларининг кундузги бўлимлари, ўзбек гуруҳлари)

		6-жадвал				
Фан номи	Туман	1998 қатн.	1998 самар.	1999 қатн.	1999 самар.	Камайган (%)
Биология	Хатирчи тумани	210	53.89	261	39.07	-27.50
Тарих	Хатирчи тумани	328	52.25	427	40.65	-22.21
Она тили ва адабиёти	Хатирчи тумани	853	40.50	1121	31.90	-21.24
Инглиз тили	Конимех тум.	25	34.00	33	26.85	-21.02
Математика	Навоий тумани	299	42.17	308	34.44	-18.32
Физика	Қизилтепа тум.	164	33.10	177	28.03	-15.31
Химия	Навбахор тум.	132	43.54	173	37.04	-14.92
Француз тили	Навбахор тум.	54	34.00	52	31.41	-7.62
Немис тили	Қизилтепа тум.	70	27.86	100	26.33	-5.47
География	Нурота тумани	21	44.58	22	43.18	-3.13

Навоий вилояти бўйича юқори кўрсаткичга эришган ва паст кўрсаткичли мактаблар ўрганилди. Вилоятнинг қуйидаги 5 та туманига нисбатан юқори кўрсаткичга эришган. Лекин уларнинг натижаси республика ўртача кўрсаткичидан паст бўлган.

Навоий вилояти туманлари ва шаҳарлари бўйича энг юқори самарадорлик кўрсаткичига эга бўлган мактаблар (олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

7-жадвал

№	Туман ёки шаҳар номи	Мактаб №	Самарадорлик
1	Хатирчи тумани	8	50.46
2	Қизилтепа тумани	19	49.70
3	Навоий тумани	9	42.19
4	Навбахор тумани	26	41.20
5	Нурота тумани	4	39.35
6	Конимех тумани	10	32.07

Навоий вилоятининг бир қатор мактабларининг ўқувчилари тестда паст самарадорлик кўрсатган. Бу қуйидаги маълумотда берилган.

Навоий вилояти ва шаҳарлари бўйича энг паст самарадорлик кўрсаткичига эга бўлган мактаблар (олий ўқув юртларининг кундузги бўлими, ўзбек гуруҳлари)

8-жадвал

№	Туман ёки шаҳар номи	Мактаб №	Самарадорлик
1	Навоий тумани	21	25.40
2	Томди тумани	1	24.50
3	Нурота тумани	11	23.61
4	Қизилтепа тумани	37	23.61
5	Навбахор тумани	20	23.39
6	Хатирчи тумани	37	23.22
7	Конимех тумани	1	20.99

Навоий вилояти 394 абитуриентнинг аттестатидаги ўртача баҳоси "4" баллдан юқори бўлган. Улардан 46 абитуриент тест имтиҳонида 180 баллдан юқори натижага эришиб, жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университети, Тошкент юридик институти, Навоий Давлат кончилик институти, Самарқанд ва Бухоро Давлат университетларига ўқишга кира олган. Буларнинг сони аттестатида юқори баҳога эга бўлганларга нисбатан 11.68% ни ташкил этади. Лекин аттестатида юқори баҳо бўла туриб, 80-90 балл тўплаганлар сони кўпчиликти ташкил этган. Демак, вилоят халқ таълими ходимлари бу соҳада ўйлаб кўришлари фойдадан холи бўлмасди.

Кўриниб турибдики, вилоят абитуриентлари ўқишга тайёрлашда маълум ютуқлар билан бирга қатор камчиликлар, тўла фойдаланилмаган имкониятлар мавжуд. Вилоят халқ таълими Бош бошқармаси, туман халқ таълими раҳбарлари ва ўқитувчилар таълим сифатини яхшилаш, ўқувчиларни касбга қизиқтириш, уларни тестга тайёрлаш бўйича қатъий режа асосида ишлашлари, таълимий тестларни ўтказиш, энг асосийси тестларга ишончни кучайтириш керак. Ҳар бир ёш кенг ва чуқур билимга эга бўлган, мустақил фикрлайдиган, тест технологиясини биладиган шахс ўз мақсадига эришишига қатъий ишониши керак.

“УФҚ”ДАН ТАРАЛГАН ЗИЁ

Агар адабиётда ривожланиш, тараққиёт давом этаётган бўлса, бу фаолиятни ҳаракатга келтириб турган омил инсон ва унинг мавжудлиги ҳақида ҳақиқатга энг яқин гапни топиш ва айтишдир. XX аср адабиёти том маънода жаҳон адабиётида Инсоншунослик адабиёти бўлиб тарихга кирди. Бальзакнинг Жамиятшуносликда эришган тоғдай ютуқлари — XIX аср француз жамиятининг деярли ҳар бир табақасига бир роман бағишлагани, ўз даври ижтимоий-иқтисодий муаммоларини миридан сиригача бадиий таҳлил қилгани — мислсиз ижодий жасорати кейинги давр адабиётининг вазифаларини ҳам кўрсатиб берди. Жамиятни ислоҳ қилиш, тенгликни таъминлаш ва бу йўллар орқали адолатга эришмоқ — XIX аср жаҳон адабиёти олдинга сурган энг етакчи ғоялар бўлиб қолди.

XX аср адабиёти ҳақиқатни инсон табиатидан, унинг руҳиятидан, онгидан, ҳатто онг ости қатламларида яширинган пинҳона майл-истакларидан, табиий эҳтиёжларидан излади. Бу изланишлар гоҳида умидбахш, гоҳида қайғули натижалар билан якунланди. Яхлит олганда, адабиётнинг инсоншунослик функцияси янги босқичга кўтарилди.

Мана шу қарама-қарши эстетик изланишлар даврида ўзбек насри ҳам тинимсиз ривожланди, янги йўллар, янги шакллар қидирди. Жаҳон адабиётида тушунча ва тамойилларнинг универсаллашуви кечаётган бир даврда ўзбек адабиётида миллий характер яратиш жараёни ғоят қизгин борди. Биз бугун халқимизнинг орзу-армонларини, интилиши ва курашини акс эттирган қаҳрамонлар образларининг бутун бир ансамблига эгамиз. Бир сўз билан айтганда адабиётимизда Инсоншуносликка йўл миллий ўзликни англаш, миллатимизга хос бўлган феъл-атвор, фикрлаш тарзи, уй-хаёллар, имконият ва орзу-ниятларни кашф этиш орқали давом этди. Бадиий асарда қаламга олинган глобал муаммоларга ёндашувнинг мантиқан тўғри бу йўли ҳам ўзига хос миллий хусусиятимиздан келиб чиқади.

Атоқли адибимиз Саид Аҳмад прозасини ўқиганда мен нафақат ҳар жиҳатдан пухта ишланган миллий характерларни, балки Ўзбекистонимизнинг табиатини, атроф-муҳитини кўриб, ҳавосидан нафас олиб тургандай бўламан. Адиб яратган ўзбеклар образи, бир китобхон сифатида мени ҳар гал оёғим остидаги заминни ҳис этиб яшашга, бу муқаддас тупроқни қадрлай билишга, одамларимизнинг ғам-ташвишлари, қувончларига шерик бўлишга — ўзбек эканимни унутмасликка ўргатиб туради. Бу фазилят адиб яратган характерларнинг том маънода миллийлиги, ҳаққонийлиги ва уларга сингдирилган ёруғ, ҳаётпарвар мазмун-моҳиятдадир. Бу жиҳатда Саид Аҳмаднинг “Уфқ” романи ва айниқса, бу асарда маҳорат билан яратилган Икромжон образи алоҳида ажралиб туради. Бурч ва оила, Ватан манфаати ва фарзанд қайғуси — бир одам учун етиб-ортадиган ташвиш ва фожиалар доирасида фаолият кўрсатган бу қаҳрамон кескин ҳаракатлар қилганда, ҳал этувчи қарорларга келганда ўзидаги миллий хусусиятларни жуда ёрқин акс эттиради. Ана шундай нуқталарда адиб ижодига хос етакчи хусусиятлар — миллийликнинг ростгўй талқини, фақат миллий характердагина юз кўрсатиши мумкин бўлган ҳолат ва кайфиятлар жуда аниқ намоён бўлади. Ёзувчининг “Мастонбиби” ва “Қўшиқ” ҳикояларидаги ушбу парчалар фикримизни тўлдирди, деб ўйлайман: “Мастонбиби” хўплаган чойни ҳалқумидан ўтказолмади, ғарғара қилиб ерга пуркаб юборди. Уста Қобил эса шошиб оғзидаги носни ютиб юборди”. “Ёзнинг иссиқ кунлари эди. Ҳаммаёқ куёшнинг олов селига чўмилган. Чумчуқлар ҳам дарахтларда жимгина мудради. Бир жуфт сада кўланкасидаги Қизил чойхонада одам кўринмайди. Қайрағоч тагидаги баққол иссиқда мудраган, хира пашшалар қовун пўчоқлари устида гингиллашади”.

Ҳозирги замон адабиёти тез суръатлар билан ўзгариб бораётир, унинг олдига қўйилаётган талаблар ошиб бораётир. Ўзбек адабиётининг кенжа авлоди вакиллари орасида бугун жаҳон адабиёти тажрибалари таъсирида ижод қилаётган, ўз иқтидорини анча юқори эстетик мезонларга бўйлаб кўраётган талант эгалари анчагина. Бу уларнинг келажакда катта ижодий ютуқларга эришишларига умид уйғотади. Ва шубҳасиз, уларнинг муваффақиятларида устоз адибларнинг заҳматли ижодий меҳнатлари, халқ севиб ўқиб келаётган кўпдан-кўп асарларидаги адабий-бадиий сабоқларнинг аҳамияти кам бўлмайди. Бу сабоқларнинг теран мазмунини, аниқ таъсирларини мен бугун саксон ёшини қаршилаётган отахон ёзувчимиз Саид Аҳмад асарларида ҳам кўраман. Унинг биргина “Уфқ” романи ўзбек китобхонларининг неча авлодига халқимизга хос бўлган меҳр-оқибат, диёнат, ҳаётпарварлик ва вафо-садоқатдан таълим бериб келаётир. “Уфқ”дан таралган бу зиё ҳали яна қанча қалбларни мунаввар этиши тайин.

Аҳмад ОТАБОЙ

Мустақиллик ўқ отилмай, қон тўкилмай қўлга киритилди, дегувчилар хато қиладилар. Ана шу мустақиллик учун юз қирқ йилдан бери асл фарзандларимизнинг қони тўкилди-ку. Мустақиллик қонлар эвазига, жонлар эвазига келди.

Она халқининг дардига ҳамдард, қувончига шерик бўла оладиган, ҳар қандай мушкул шароитда ҳам уни ҳимоя қила оладиган ижодкоргина меҳрга, иззат-ҳурматга сазовор бўла олади.

Онага вафо қилмаган бола кимга вафо қилади. Юрт ишига ярамаган бола қай ишга ярайди.

Юртингда унутилсанг бундан даҳшати бўлмайди.

Юрт бир ҳимматингга ўн ҳиммат билан жавоб беради.

Инсон учун бир қултум сув жаҳоннинг энг катта хазиналаридан ҳам қимматли бўлган.

Ҳаётнинг ялтироқ жилвали, алдамчи ўйинлари кўп. Бу алдамчи жилвалар саробдек бағрига қақиради-ю кимсасиз чўл ўртасида бир қултум сувга зор қилиб ташлаб кетади.

Балоғат ёшига етиб, дилида муҳаббат уйғонган қиз боланинг ноумид бўлишидан оғирроқ нарса йўқ.

Бир марта севгида адашган одам ўша адашувнинг дардини умрбод тартади.

Ёшлик шунақа: то бир касбнинг бошини тутгунча ўзини у ёқдан бу ёққа ураверади. Ўн саккиз ёш ана шунақа беқарорликнинг марраси — охири бўлади.

Инсон муҳаббати ҳеч қандай чегарани тан олмайди.

Муҳаббат шундай бир қудратли кучки, кимнинг қалбига йўл топган бўлса, уни ҳам ўз йўлига бошлайди.

Муҳаббатсиз одам одамга ёв бўлади. Қаҳрсиз одам ёвга ем бўлади.

Севги одам юрагига тиниқлик, нур, кўнгилга эзгу орзулар солади.

Қалб ҳарорати билан иситилмаган муҳаббат узиб олинган гулдек жуда тез қовжираб қолади.

Ерни кўз ёши эмас, пешона тери яшнатади.

Меҳнатсиз ўтган бир кун санаб ўтказилган йилга баробар.

Одам боласи ҳеч қачон етган жойини марра демайди. Узоқ-узоқни мўлжалга олаверади.

Полвон халқи енгилган рақибини белидан олиб кўтариб қўяди.

Ўлиш осон, ўлиб кетиш осон. Ўлиш номарднинг ҳам кўлидан келади. Мард яшайди.

Ҳаёт тўлқини ожизларни қирғоққа иргитиб ташлайди. Оқимга қарши суза олганлар, тўлқинни эгарлаганларгина эртанги кунга етиб келади.

Ҳақиқий кураш бел олишганда бўлади.

Новвой ҳам биринчи тандирни қуйдиради, ошпаз биринчи ошни тагига олдиради, чевар биринчи кўйлакни ё тор, ё кенг қилиб қўяди. Шундай қилиб уста бўлади.

Инсоннинг юраги елкасида эмаски, ёқасини кўтариб, кўнглидаги чангни дарров билиб қўя қолсанг.

Кўнгил хушламаган ҳар бир одам душман эмас-ку.

Бир дона гугурт жаҳонни қуйдиришга қодир.

Тинган сувни қурт босади.

Чинакам зумрад порлаши керак.

Табаррук она дуосини олиб қол!

Ўзганинг фарзандига она бўлишдек оғир иш йўқ.

Танқиддан хулоса чиқармоқ учун ҳам савод керак.

Улуғ ниятлар инсонни улуғ истиқбол сари қанотлантиради.

Белингда жиндеккина қувват бўлса — меҳнат қил, кўзингда зигирча нур бўлса — меҳнат қил.

Соқоли чиққанда отасига бола бўлиш эмас, боласига ота бўлиш керак.

Тобутга қараб эмас, бешикка қараб яшаш керак.

Одам яшамаган уй файзсиз бўлади. Одам бир кеча тунаб ўтган горга ҳам файз киради. Ҳамма нарса одам билан.

Буюк ишларга бошлайдиган, одам боласининг юзини ёруғ қиладиган виждон ва ориятдир.

Ўзбекистоним, жоним, жаҳоним! Мен сенинг ўғлингман. Буюр, она бўлиб буюр, ота бўлиб буюр! Жабҳаларга йўлла! Тоғлардан ошай, дарёлардан кечай, саҳроларни кезай. Буюр, буюр!

Ра'но
Абдурахмонова —
Тошкент шаҳар Ҳамза
туманидаги 370-
болалар боғчаси
тарбиячиси.

Барно Алимова —
Сирдарё вилояти
Гулистон туманидаги
10- "Умид" болалар
боғчаси тарбиячиси.

Ойдин Болтаева —
Қорақалпоғистон
Республикаси Тўртқўл
туманидаги 1-болалар
боғчаси тарбиячиси.

Моҳира Каримова
— Наманган вилояти
Давлатобод туманидаги
31- болалар боғчаси
тарбиячиси.

Гулнора
Мадаминова —
Андижон вилояти
Жалолқудуқ туманидаги
2-болалар боғчаси
тарбиячиси.

Замира
Насриддинова —
Фарғона вилояти
Ўзбекистон туманидаги
4-болалар боғчаси
тарбиячиси.

Лутфия Орипова —
Сурхондарё вилояти
Денов туманидаги 19-
болалар боғчаси
тарбиячиси.

Tanlov

“ЙИЛ ТАРБИЯЧИСИ — 2000” КЎРИК-ТАНЛОВ ФЕСТИВАЛИ!

Мактабгача таълим муассасаларида таълим-тарбиянинг ноанъанавий шакл, самарали усуллари ҳамда янги педагогик технологиялардан унумли фойдаланадиган, доимо изланувчан, ўз касбига ижодий ёндашадиган мураббийлар талайгина. Ана шундай тарбиячиларнинг илғор иш тажрибаларини оммалаштириш, ўзларини эса моддий ҳамда маънавий рағбатлантириш лозим. Ўзбекистон Республикасининг барча вилоят ва Тошкент шаҳрида ўтказилган “Йил тарбиячиси — 2000” кўрик-танловининг мақсади ҳам айнан шу масалага қаратилган.

12-16 июнь кунлари Тошкент шаҳрида Халқ таълими вазирлиги томонидан вилоят кўрик-танлови-

да 1-ўринни олган ғолибларнинг фестивали ўтказилади. Анжуманда вилоят мактабгача таълим муассасалари раҳбарлари ва ташкилотчилари ҳамда амалиётчи ходимлар иштирок этадилар.

Халқ таълими вазирлиги кўрик-танлов ғолибларини рағбатлантириш мақсадида пул мукофоти ажратиш билан биргаликда ташкилот ва жамғармаларни ҳам фестивални мазмунли ва чиройли ўтказишда ҳомийлик қилишга чақиради.

Фестивал дастури қизиқарли ва ранг-баранг тадбирларга бой. Иштирокчилар назарий билимларини тест орқали намоиш этадилар ҳамда “Касбим менинг, фахрим менинг”, “Ўзбекистон — жаннат макон диёр” (Темурийлар тарихи Давлат музейи,

Шахидлар хотираси ёдгорлик мажмуаси, “Дилекинтертразес” кўшма корхонасида тарбиячиларнинг билими синалади), “Соғлом авлод учун” дастури амалда”, “Мен севган фаолият” (Хобби) сингари кўрик-танлов шартлари асосида беллашадилар. Шунингдек, “Болалар тарбиясида аёлнинг тутган ўрни” мавзусида давра суҳбати ўтказилади.

Фестивалнинг якуний қисми “Наврўз” мажмуида бўлади. Мажмуада кўрик-танлов ғолиблари мактабгача таълимга оид муаммоларни ҳал қилиш юзасидан таклиф ва мулоҳазаларини кичик сахна кўринишларида намоиш қиладилар.

Мазкур анжуман мазмунли ва қизиқарли тарзда ўтишига ишонамиз.

Дилбар ХЎЖАЕВА

Озода
Сатторова —
Қашқадарё вилояти
Шаҳрисабз туманидаги
“Шодлик” болалар
боғчаси тарбиячиси.

Шоҳида
Қаҳҳорова —
Бухоро вилояти
Жондор туманидаги
8- “Нилуфар” болалар
боғчаси тарбиячиси.

Замира
Қодирова —
Самарқанд вилояти
Нарпай туманидаги
22- болалар боғчаси
тарбиячиси.

Анорхон
Қувондиқова —
Жиззах вилояти
Арнасой туманидаги
“Фунча” болалар
боғчаси тарбиячиси.

Мухайё
Шарафбоева —
Тошкент вилояти
Янгийўл туманидаги
ЎЗМЭЙга қарашли 1-
“Кичкинтой” болалар
боғчаси тарбиячиси.

Гўзал Қўчқорова —
Хоразм вилояти
Янгибозор туманидаги
11-“Истиқлол”
болалар боғчаси
тарбиячиси.

Гуландом
Шамсиддинова —
Навоий вилояти
Қизилтепа туманидаги
21- “Ситора” болалар
боғчаси тарбиячиси.

Оғзаки нутқнинг аҳамиятини камситмаган ҳолда шуни айтиш лозимки, мустақил фикр, эркин тафаккурнинг намоён бўлишида ёзма нутқ, хусусан, иншо ёрқин кўзгу бўла олади. Иншо — фикрлаш қобилиятини ривожлантириш усули, ҳур фикрнинг дояси. Иншо ёзишни ҳамма билиши керак — мактаб ўқувчиси ҳам, лицей, коллеж, университет талабаси ҳам. Аслида ҳамманинг кўнгли шоир, шеърга тўлиқ, ҳамманинг ўз фикри бор, аммо оқ қоғоз билан юзма-юз, ёлғиз қолганда ҳамма ҳам қаламни равон юргиза олмайди. Иншо ёзиш — ижоднинг бошланиши, гўзал иншо — ижодкорлик белгиси.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги тасаруфидagi педагогика ўқув юртлари талабалари ўртасида “Соғлом авлод — буюк келажақ сари” мавзусида республика иншо танловининг якуний босқичи ўтказилди.

Иншо танлови икки босқичда ташкил этилди. Танловнинг биринчи босқичи педагогика институтлари ва билим юртларида ўтказилди. Ўқув юртларида биринчи босқич ғолиблари Республика миқёсида ўтказиладиган якуний босқичда иштирок этиш бахтига мушарраф бўлдилар.

Республика Халқ таълими вазирлиги қошида ташкил этилган ишчи гуруҳи томонидан якуний босқичга тавсия этилган иншолар ўрганиб чиқилиб, ғолиблар аниқланди. Мазкур иншо танловида олий ўқув юртлари талабалари учун алоҳида, педагогика билим юртлари талабалари учун алоҳида эътибор берилди.

Навоий Давлат педагогика

институтини ўзбек тили ва адабиёти факультети 2-курс талабаси Комила Ҳайитова педагогика институтлари ўртасида биринчи ўринга лойиқ деб топилди. Иккинчи ва учинчи ўрин кўчонлик талабалар Барно Ҳазратқулова ва Одина Иброҳимоваларга берилди.

Педагогика билим юртлари бўйича биринчи ўринни Бекобод педагогика билим юрти талабаси Манзура Муллажоновна эгаллади. Иккинчи ўринга 1-Тошкент педагогика билим юрти талаба-

кўриб завқланасан, чин дилдан меҳнат қилишга ошиқасан. Қуёш аста-секин борлиққа ўз нурини тарата бошлайди, сен чопиқ қилиш билан овора. Тонг отишини, баҳор тароватидек гўзал манзарани томоша қилиш учун сенда вақт топилайди. Қуёш тиккага келади, унинг тафти кучайиб ҳаво димиқади, кун исиб кетади. Қуёш тафтига чидолмай қурт-қумурсқалар ер қаърига—салқин қум остига ўзларини оладилар. Аммо, сен ҳали ҳам далладасан. Белинг ғирчиллаб оғрий

Опажон, бугун сенинг хонадонингда ҳаммани интизор қилган чақалоқнинг беғубор йиғиси эшитилди. Бу йиғи тобора кучайиб, бутун ҳовли узра таралди. Сен бу йиғидан шод-мамнунсан. Турмуш ўртоғинг учун дунёда бундан кўра ёқимлироқ товуш йўқдай. Сен бугун полвондай соғлом ва тетик фарзанднинг онасисан!

Йиғла, болажон, йиғлайвер. Зеро, сенинг шодлигинг исботи мана шу товушингдир. Овозинг

ган болалигим эсимга тушди. Ўшанда илк бор мактаб остонасига қадам қўйгандим. Ёруғ, озода синфда мени қаршилаган аёл ҳам онамдай ёқимли эди. У биринчи ўқитувчим эди. Парталарга жойлашдик. Синф — сеҳрли дунё. Бир кўзимиз ўқитувчида, бир кўзимиз жиҳозларда. Қопқора йўл-йўл чиқиқли досканинг тепасидаги катта чиройли ёзув диққатимизни ўзига тортди. Мактабга ҳарф таниб келганман. Кўнглимдан ўтказиб ҳижжаладим: “С-о-ғ т-а-н-д-а с-о-ғ а-қ-л”. Зеҳнимга ўрнашган биринчи ёзув эди бу...

Гарчанд пардоз аёлга шунчалик тарихий зеб берган эса-да, унинг гўзаллик найранги эканлиги ҳам фош бўлмишдир. Демак, аёл ахлида пардоз хуснбозлик чегарасига ўтиб кетмагани маъқул экан. Бу борада менинг ёқтирганим табиий пардоз ва покизалиқдир. Чунки, онам менга бундай ўқтирадилар:

—ўзингга қара, қизим, қиз боласан, покиза юр;

—эрталаб ҳовлини супур, ризқ фаришталари жирканмасин;

—уйни покламай дастурхон ёзма;

—йиғилмаган ўринга ётма, суягинг оғир бўлади;

—тозалик — саломатлик гарови, саломатлик эса туман бойлик, қизим.

Бу йўриқлар менинг оилада ўрганаётган сабоқларим. Дарҳақиқат, оила — муқаддас, уни энди кураётганлар учун хурсандчилик, шу билан бирга масъулият ҳам”.

Хусан НИШОНОВ
тайёрлади.

ИНШО ЁЗИШНИ ҲАММА БИЛИШИ КЕРАК

си Камола Тўлабердиева, учинчи ўринга Марғилон педагогика билим юрти талабаси Гуллола Раҳмонова сазовор бўлдилар. Эътиборингизга энг чиройли, сермазмун, пишқиб деб топилган К.Ҳайитова ҳамда М.Муллажоноваларнинг иншоларидан парчалар ҳавола қиламиз.

Комила ҲАЙИТОВА:

“Қишлоқдаги қир-адирлар қизил гиламга ўралди. Боғлардаги мевали дарахтлар қийғос гуллаган, боларилар улар устидан гиз-гиз учиб айлангани айланган. Опажон, сен ҳали Қуёш ётоғидан бош чиқармасданок даландга пайдо бўласан. Эндигина кулоқ чиқарган пахта ниҳолларини

бошлайди. Пешонадаги тер томчиларинг маржон дурларидай ер қаърига сингиб кетади. Гўё бу томчилар далангга нисбатан бўлган меҳринг тимсолидай. Гоҳида гавдангни кўтариб, бироз дам оласан, шунда зое кетган вақтингни қизганиб, янада зўр ғайрат билан ишга киришасан. Опажон, илтимос, сен озгина бўлса-да, келажагингни ўйла. Сенинг бурчинг келгусида фақат далада чопиқ қилишдан иборат эмас-ку! Ахир сенинг олдингда буюк бахт, шу билан бирга муқаддас бурч турибди: бу она бўлиш бахти, соғлом авлодни дунёга келтириш бурчидир. Сен меҳрингни нафақат далангга, балки фарзандингга ҳам бера олишинг керак.

замину осмонни чулғасин. Ёруғ дунё юзига келганинг, мустақил диёрнинг озод дилбанди, буюк келажақнинг таянчи бўлганинг, энг муҳими, Президентимиз орзусини ушлатирганинг — соғлом туғилганинг сен учун бахт эмасми?!”

Манзура МУЛЛАЖОНОВА:

“Сутдек оқ, ойдin бир кечада ўтириб шу иншони ёзишга тутиндим. Билганларимни режага солгач, кўнглимни ёзиш учун ҳовлига чикдим. Кўкда юлдузлар чарақлайди, гўё осмон чаманида оппоқ атиргул очилгандай. Баҳорнинг бу оқшоми бирам майин-бирам майин!.. Яйраб кетдим. Қўлларимдан онажоним етакла-

Кўшиқ инсоният яралгандан буён унга содиқ ва ҳамроҳ бўлиб келаётган ҳодиса. Кўшиқ кишининг руҳини кўтарувчи, ёмон кунда ҳамдари, яхши кунда шерик бўлувчи восита. Кўшиқдан дармон топиш мумкин. Кўшиқларга жон бериш мумкин. Қачонки у дилга яқин, дилга малҳам бўлса.

Меҳмонимиз бугунги кунда кўплаб кўшиқлари билан элга танилиб бораётган, ёшу қарининг кўнглига ёқувчи кўшиқлар куйлаётган хонанда Собиржон МЎМИНОВ.

Mehmonxona

фаолиятингизга бурсак. Кўплаб кўшиқларингиз фақат яхши ниятлардан иборат. Баъзида исмингиз эсимиздан чиқиб қолса, сизни "Яхши ниятли кўшиқчи" деб эсга оламиз. Кўшиқ сўзларини ким танлайди ва қайси шоирлар билан ҳамкорлик қиласиз?

—Шеърларни ўзим китоблардан танлайман. Мусиқасини ҳам ўзим басталайман. Шу пайтгача бирор шоирдан шеър ёзиб беринг, деб илтимос қилмадим. Чунки ҳамма яхши кўшиқбоп шеърлар китобларда ҳам, газета, журналларда ҳам

моқчиман, холос. Кейин мен ўша аёл билан учрашдим, суҳбатлашдим. Бу хол фақатгина менда бўлмайди. Кимдир Юлдуз Усмонова кўшиқларидан даво олар, кимдир Фаттоҳон Мамадалиев ашулаларидан қувват олар. Кўшиқларим кимгадир ёқаётган экан, мен хурсанд бўлавераман ва янги-янги кўшиқлар яратишга ошиқаман.

—Дунё тўғрисида жуда чиройли ва топиб куйладингиз. Сизнингча, дунё нима, фақат кўшигингизда куйлаган фикрлар билан чекланиб қўя қоласизми?..

—Дунё бир жумбоқ. Мен аввал "Бир кам дунё" деб куйлагандим, кейин "Ажаб дунёдирсан" дедим. Дунё ҳақида нималар дейиш мумкин. Беш кунлик дунё-да?! Болалигимда дадам менга кўп ривоят ва ибратли ҳикоятлар сўзлаб берарди. Мана шулардан бири: "Инсон умри узок манзилдан бир қушча келиб, чарчаб бир неча сония дарахт шохига кўниб, ором олиб, сўнг учиб кетишига ўхшайди". Нега энди шу қисқа бир муддатлик ором олишчалик вақтда бир-биримизга ёмон гапиришимиз, бир-биримизни ёмон кўришимиз керак. Ҳар бир инсон ўз касбини пухта эгаллаб, давлатга, оиласига наф келтирадиган юмуш билан шуғулланса, болалари учун уй курса, эл-юртга тўй берса, фақат яхши ниятлар билан яша-

Шундай дилга, кўнглига яқин кўшиқлар бўладики, умринг, ҳаёт йўлинг ўша кўшиқни эшитиш давомида кўз ўнгингдан бирма-бир ўтади. Яхши кўшиқларнинг ҳаммасини эшитаман.

—Кўпинча қулоғимизга "Фалон кўшиқчи жуда саводсиз экан. Бир оғиз сўзини эплаб гапира олмади ёки писмадон кўшиқчи шунча зўр кўшиқлар ижросини бўла туриб, бирорта китоб ўқимас экан", деган гаплар чалиниб қолади. Яширмаслик керак, бугунги кунда танилиб бораётган айрим гуруҳ хонандалари ҳам жуда саводсиз. Сиз билан суҳбат давомида шу нарсага амин бўлдимки, гапларингиз бурро-бурро, мушоҳадаларингиз ўткир. Қандай китобларни ўқийсиз, нимадан кўпроқ таъсирланасиз?

—Уйимда Алишер Навоий асарларидан тортиб, бугунги кунда ижод қилаётган ёш шоирлар китобиғача бор. Асосан, шеърый китоблар ўқийман. Кундалик наشرларнинг деярли барчасини кузатиб бораман. Ижодкор изланувчан, интилувчан бўлиши керак. Замон руҳи билан ҳамнафас бўлиш, замона руҳига мос кўшиқлар куйлаш учун ҳам кўп ўқиш керак. Чет эл адабиёти дурдоналарини ўқийман. Менга Фзулий, Огаҳий, Феруз ғазаллари жуда ёқади. Уларни ўқиган сайин янги-янги маъно ва мазмун кашф қилаверади киши.

—Оилангиз ҳақида ҳам гапириб берсангиз. Агар фарзандларингиз мактаб ёшида бўлса, бир савол бермоқчи эдим. Мактабда бўладиган ота-оналар йиғилишига сиз борасизми ёки болаларингизнинг онасини юборасизми?

—Икки нафар фарзандим бор. Катта ўғлим Рўзимухаммад, кичиги Сардор. Турмуш ўртоғим уй бекаси. Фарзандларим ҳали кичкина. Худо хоҳласа улар мактабга боришса, мактабдаги муҳим йиғилишларга ўзим бораман. Фарзанд тарбияси жуда қийин иш. Тарбия давомида бирорта хатога йўл қўйилса, кейин уни тузатиб бўлмайди. Яна шуни ҳам айтмоқчи эдимки, фарзандларимни тарбиялашда дадамдан ўрганган кўпгина қоидаларга риоя қиламан.

—Бўш вақтингиз бўладими ва ундан қандай фойдаланасиз?

—Деярли бўш вақтим бўлмайди. Агар ишдан, концертлардан чарчаб келиб, уйда дам олишни бўш вақт дейиш мумкин бўлса, кўпроқ китоб ўқийман. Оила даврасида вақт ўтказаман. Барибир ўша пайтда ҳам ҳаёлимда янги куй топиш, янги шеър танлаш, янги кўшиқ яратиш бўлади.

—Газета ўқувчиларига тилаларингиз.

—Баркамол авлод яратиш мақсадида ўз ҳузур-ҳаловатларидан кечиб, фарзандларимизга билим бераётган барча устозлар омон бўлсинлар. Ортимизда тинчлик барқарор бўлсин. Инсонларнинг бошида яхши-ёмон кунлар бор. Ёмон кунлар биздан узокроқ бўлсинда, яхши, хурсандчилик кунларимиз кўп бўлсин. Ўша яхши кунларда биз санъаткорлар ўз куй-кўшиқларимиз билан катта-катта байрам ва тўйларда халқимиз билан бирга бўлайлик.

—Сизга ижодий муваффақият тилаймиз. Суҳбатингиз учун раҳмат.

Шарифа МАДРАҲИМОВА суҳбатлашди.

Собиржон МЎМИНОВ:

«КўП КЎШИҚЛАРИМ ИЖОДКОР ЎҚИТУВЧИЛАР ҚАЛАМИГА МАНСУБ»

лар. Ўртоқларим ҳам "У ҳамма кўшиқ ва шеърларни ёдлайвергани учун зехни ўткир-да", дейишибди.

Турли тадбирларда, кечаларда, тўйларда кўшиқ айтиш бахонасида мактабга боролмай қолардим. Лекин барча вазифаларни бажариб, китобдан тегишли дарсни ёдлаб сўнгра мактабга борардим. Чунки дадам Одилжон Мўминов ҳам санъаткор, ҳам қаҳри қаттиқ устоз эдилар. Биз оилада 5 ўғил ва 4 қиз бўлиб воёга етганмиз. Акаларим санъат йўлини танлашгани учун мен ҳам улар кетидан эргашдим. Юқоридаги гапга қайтсак. Дадам доимо "Мен сизлардан биринчи навбатда мактабдан, мусиқа мактабидан олаётган билимларингни мустаҳкамлашни талаб қиламан. Агар яхши ўқимасангиз, кўшиқчиликни ҳам йиғиштириб қўйинглар", деб такрорлардилар. 8-синфни битириш арафасида ўқитувчиларим "Сени 9-10-синфларда ўқитмаймиз, дуторингни чертиб юравер" дейишди. Мен ҳам "ҳа энди бирорта билим юртида ўқирканман-да", деб ҳужжатларимни олгани мактабга бордим. Лекин ҳужжатларимни қайтариб беришмади, ўз мактабимда етуклик гувоҳномасини олдим.

Ҳозир шундай имконият туғилиб қолган экан, бир нарсани айтиб олмоқчиман. Устозларимнинг ҳаммасини яхши кўраман. Уларни чуқур ҳурмат ва эътибор билан эслайман. Мукаррам опа менга ҳарф ўргатмаганида, кўшиқ куйлашимга хайрихоҳ бўлмаганида, айрим синфдошларим ғийбат қилишганда Малика опа ёнимни олмаганида мен бошқача одам бўлармидим...

—Энг ширин ва энг покиза давр болалик. Афсуски умр оқар сув... Кечирасиз, мавзуни мактабдан кейинги

истаганча топилади. Фақат санъаткор озгина эътиборли, китоб ўқийдиган, газета-журналларни мунтазам кузатиб борадиган бўлиши керак. Масалан, "Севишмоқ яхши лек, ўйнасин, кулсин муродича ва лекин бу севгидан ота ҳам она ризо бўлсин" мисралари шоир Чустий қаламига мансуб, "Бехуда ёри бўлман" Акмал Пулат шеъри, Ошиқ Эркин, Илҳом Ҳамро, Файрат Маждид шеърлари билан айтиладиган кўшиқларим ҳам талайгина. Яқинда шоир Файрат Маждидга илтимос қилиб бир шеър ёздириб, кўшиқ қилдим. Яна шуни айтмоқчи эдимки, кўп кўшиқларим шеърлари ижодкор ўқитувчилар қаламига мансуб. Мен ҳам ўқувчиларга билим бериб, ҳам ижод қилаётган устозларни қадрлайман ва уларга офарин айтаман.

—Сизнингча, санъат ҳам кимнингдир изтиробига шерик, дардига малҳам бўла оладими?

—Албатта. Нафақат малҳам, балки энг яхши даво ҳам бўла олади. Кўшиқ нега куйланади? Фақат, ҳа энди шон-шухратга бурканиш, кўпроқ даромад олиш учун деманг. Чунки юракда дард бўлмаса, кимгадир кўлингиз билан амалий ёрдам беролмай қийналган вақтингизда ҳеч бўлмаса кўшиқларим билан, санъатим билан инсонларга ниядир берай, деб ўйлайсиз.

Яқинда бўлган воқеа. Оромгоҳда дам олаётган эдим. Олдимга бир қиз келиб роса йиғлади. Онаси менинг кўшиқларимни яхши кўрар экан. Касал бўлиб, тўшакка михланиб қолган пайтда "Ризо бўлсин" кўшигимни эшитиб оёққа турибди. Бу қанчалик рост ё ёлгонлигини билмайман, ўзимни мактамоқчи ҳам эмасман. Саволингизга ишонарли жавоб бер-

са бўлади-ку?

Одамлар юрагига кўрқув солиш, уруш-жанжаллар ҳеч кимга наф келтирмайди. Дунё, яна қайтариб айтаман, беш кунлик. Шу вақт оралиғида яхши ном қолдириш, кимгадир (бутун инсониятга бўлса ундан ҳам яхши) яхшилик қилиб қолиш керак.

—Сизга ҳаёт давомида адолатсизликлар қилишганими? Бежиз "Ажаб дунёсан" деб қўйламаган бўлсангиз керак?

—Албатта, бу ҳаёт экан-да. Адолатсизликлар, кўролмасликлар бўлган. Лекин иродам, дўстларим менга жуда катта ёрдам берган. Нима деймиз, адолатсизликлар фақат менга эмас, ҳамма инсонларга қилинадиган жоҳиллик.

—Бир романда, қишлоқ ўқитувчиси, оз-моз ижод қилиб турадиган киши "Мен ҳеч қачон бадий асар ўқимайман. Мадомики, бирор асар ўқиш иштиёқи туғилиб қолса, ўз асарларимни мазза қилиб муталаа қиламан", дейди. Демокчи-манки, Сиз ҳам фақатгина ўз кўшиқларингизни эшитасизми, ёки...

—Ўз кўшиқларимни камдан-кам ҳолларда эшитаман. Сабаби, ҳар сафар эшитганимда, кўшиқнинг бирорта камчилиги кўриниб қолаверади. Шунда "Мана бу ерини ундай куйласам бўлар экан, мана бу ерида мусиқани бундай басталаганимда..." деган ўй-хаёллар келаверади. Кўшигимга нозик қочиримлар, янгича услублар тоғим келади.

Кўшиқ тинглашда ижрочи танламайман. Менга чиройли, мазмунли, мусиқаси янги, қойилмақом ижро этилган кўшиқ бўлса, ўша кўшиқдан ўзимга керакли, ўзим истаган бирор нарса олсам бас. Баъзи кўшиқлар бўлади, беихтиёр ўйнаб юборади, киши. Ёки, аксинча...

—Собиржон ака, бизнинг анъанавий саволимиз бор: Сизга "Алифбе"ни ўргатган биринчи муаллимингиз ким эди ва унинг сизда катта таассурот қолдирган хислати?

—1977 йили ўш шаҳридаги 15-мактабнинг биринчи синфига ўқишга бордим. Биринчи муаллимим Мукаррам опой (водийда кўпгина ўқувчилар ўз устозларини "опой" деб аташади) эдилар. Биринчи хайратлар, биринчи туйғулар албатта мактабда бошланади. Ўрта мактабда ҳарф танишни бошлаш билан бирга мусиқа мактабига ҳам, мусиқа сирасорларини эгаллаш учун қатнашни бошладим. Зехним ўткир бўлганми ё йўқми буни билмайман, лекин барча дарсларни, уйга берилган вазифаларни тўлиқ бажарар эдим. Ўқитувчимнинг менда ёрқин из қолдирган хислати у мени яхши кўрарди. Эҳтимол бироз ошириб юбораётгандирман, лекин ҳали ўзимнинг бўйим дутордан паст бўлса-да, мени мактабнинг ҳамма байрамларида саҳнага чиқариб қўйишар эди ва мен мактабдошларимга кўшиқ айтиб берардим. Ўша пайтда жуда кичкина бўлганман. Кичкинтой, чиройли кийиниб олган боланинг қанақа ёқимтой бўлишини биласиз. Яна беғубор боланинг тили ҳам, кўшиқ куйлаш услуби ҳам ғуборсиз бўлади. Баъзи сўзларни тўғри талаффуз этолмаслиги ҳам нуқсон саналмайди. Хуллас, мактабнинг энг эркатой ва севимли ўқувчиси бўлганлигимни ҳалигача ширин энтикиш билан эслайман.

—Мактабда ўқиб юрган вақтингизда қайси фанларни севиб ўргандингиз ва қайси фанларда "кўён"нинг расмини чизардингиз?

—Энг севимли фаним она тили ва адабиёти эди. Бизга бу фанларни Фарида опа ва Ҳавоҳон опалар ўтишарди. Синф раҳбаримиз математика ўқитувчиси Малика Турсунова эдилар. У киши бизга 6 йил синф раҳбари бўлдилар. Барча яхши кунларимизга шерик бўлар эди. Ёмон кўрган фаним, очик айтиш керак, алгебра ва геометрия эди. Лекин бу синф раҳбаримиз Малика опани ёмон кўраман дегани эмас. Мусиқа мактабидан ўқиганим боис, оиламиз аъзолари кўшиқчи бўлиб эл-юртга танилгани учунми мактабда ҳам мени ҳамма кўшиқчи сифатида қадрлар эди.

Ҳеч эсимдан чиқмайди, қайсидир байрам арафасида ўқитувчимиз "Собиржон, бир замонавий кўшиқ айтиб бер", деб қолдилар. Ўша пайтда "Қаргалар учса қарайлик..." кўшиғи жуда урф бўлганди. Мен ҳам Мукаррам опага шуни айтдим. Лекин бу кўшиқ сени ёшингга тўғри келмайди, деб, бошқа, партия ҳақидаги кўшиқни айтдиришди.

—Демак, болалик даврингиз ҳам "шон-шухратларга бурканган ҳолда" ўтган экан-да?

—Билмадим. Бу мактанчоқлик бўлиб туюлар. Лекин маҳалла-қўйда, қариндош-уруғ-

ВАҚТ: ТАЛАБА ВА ТАЪЛИМ

Тошкент темир йўллар транспорти муҳандислари институти республикаимиз ҳудуди бўйлаб чўзилган салкам 7000 километрлик юк ташувчи, йўловчи поезд йўллари, ташкилот ва корхоналар ихтиёридаги электр билан ҳаракатланувчи йўлларни бошқарувчи, ўрганувчи ва тадқиқ этувчи мутахассислар тайёрлаб келмоқда.

Ҳозирги вақтда институтда:
**иктисодиёт;
қурилиш;
темир йўл ишини бошқаришнинг автоматлаштирилган тизими:**

электромеханика факультетлари фаолият кўрсатмоқда. Соҳа мутахассислари малакасини оширувчи факультет бор. Миллий дастур талабаларидан келиб чиққан ҳолда 1999-2000 ўқув йилидан эътиборан **юк ташишни ташкил этиш ва транспортни бошқариш (халқаро юк ташиш ва транспорт тури бўйича);** **темир йўл транспортида автоматика ва телемеханика;** **темир йўллар қурилиши, йўл ва йўл хўжалиги;** **кўприк ва транспорт тоннеллари;** **электр транспорти;** **темир йўл транспортида бухгалтерия ҳисоби** мутахассисликлари бўйича магистратура таълими йўлга қўйилди.

Институт манзили: Э. Одилахўжаев кўчаси, 1-уй, Почта индекси 700167. Метронинг «Тошкент» бекатидан 40, 25, 55, 66-автобуслар ҳамда 2-трамвайлар қатнайди.

Институт қошидаги «Миробод» академик лицейи аввалдан фаолият кўрсатаётган лицей-интернат негизда ташкил этилди. Чуқурлаштирилган фанлар: математика, физика, инглиз тили, информатика, иқтисод.

Лицей ўқув хоналари энг янги жиҳозлар билан таъ-

фар) шубҳасиз даргоҳимизда ўқиб билим олмоқда.

Лицейнинг 40 нафарлик педагогик жамоаси институт билан ҳамкорликда ишлайди. Кутубхона, спорт майдонлари, фан кабинетлари-

дан талабалар қатори лицей ўқувчилари ҳам фойдаланишмоқда. Турли тадбирлар — фан ҳафталиклари, байрам тантаналари, олимпиада ва мусобақалардан ҳам ўқувчиларимиз четда эмас.

Б. МИРСОЛИХОВ,
институт қошидаги
академик лицей
директори, доцент

Uzluksiz ta'lim

ИЛК БОСҚИЧ

минланган. Компьютер, аудио ва видео ускуналарини ўқувчилар ихтиёрига бериб қўйганмиз. Дарслар албатта, умумтаълим мактабларидан фарқли ва маълум соҳани эгаллашнинг илк босқичига кирилади. Темир йўл муҳандислари институтининг бўлғуси талабаларидан бир қисми, (улар 125 на-

Ҳар бир олий ўқув юртининг ўз тарихи, мақтанишга арзийдиган ютуқлари ёки муаммолари бор. Навбатдаги саҳифамиз «меҳмони» — Тошкент темир йўллар транспорти институти ҳақидаги қисқа, лўнда қайдлар бўлғуси абитуриентларга озми-кўпми маълумот беради, деб ўйлаймиз.

ТАРИХИЙ ҚАРОР

Ҳаёт «ғилдираги» тинмай айланади. Бугунги кун ҳам йиллар ўтиб, ўтмиш бўлиб қолаверади. Институтимизни ташкил этиш ҳақидаги қарор 1931 йилнинг 30 июнида қабул қилинган. Бу қарорга асосан, Ўрта Осиё темир йўллари учун механика ва эксплуатация мутахас-

транспорт институти ва Душанбе политехника институти қошида алоҳида факультетлар иш бошлади.

ЗАМОН БИЛАН ҲАМҚАДАМ

Йиллар ўтиб, бугун институтимизда таълим олаётган талабалар ўз соҳалари бўйича эл хизматида бўладилар. Институт ректорати, маъмурияти замон билан ҳамқадамдир. Бу фикрнинг исботини «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури» ижросига қўшилаётган ҳиссadan ҳам билиш мумкин.

1997-98 ўқув йилига қадар институтимизда 10 та мутахассислик бўйича муҳандислар тайёрланар эди. 1998-99 ўқув йилидан бошлаб икки босқичли таълим тизимига тўлиқ ўтилди. Бугунги кунда 12 та йўналиш бўйича бакалаврлар ва 6 та мутахассислик бўйича маги-

«Автокад» дастури асосида бажарилади.

«Йўл ва йўл хўжалиги», «Темир йўлларни қуриш» кафедраларида қурилиш жараёнларининг айрим қисмлари, иккинчи йўл изини қуришдаги технологик жараёнлар, ер полотносидаги вужудга келадиган носозликлар, пўлат из ва вагонларнинг ҳаракат вақтидаги ўзаро муносабатларини компьютерда намойиш этиш учун дастурлар яратилмоқда. «Кимё, гидравлика ва сув таъминоти» кафедрасида кичик ҳажмда тозаловчи иншоотлар яратилиб, талабалар бунга ўз кўзлари билан кўришмоқда.

«Ўзбекистон темир йўллари» давлат акционерлик компанияси институтимизга ҳамisha амалий ёрдам кўрсатиб келмоқда. Зеро, талабаларимизни ана шу компаниянинг корига ярайдиган му-

ИНСТИТУТ ҲАҚИДА ҚАЙДЛАР

сислиги бўйича кадрлар тайёрлаш мўлжалланди.

1937 йилда Ўрта Осиё темир йўллар транспорти инженерлари институтига Тошкент темир йўллар транспорти инженерлари институти мақоми берилди. 1991 йилда институтни Акмал Икромов номи билан аташ ҳақидаги қарор қабул қилинди.

1994 йилга қадар институтимизнинг Ашхобод шаҳридаги филиали ва Душанбе шаҳридаги ўқув-консультатив курси фаолият кўрсатиб, кейинчалик Ашхобод

стрлар тайёрланмоқда. Ўтган ўқув йилидаги қабул режасига кўра, касбий педагогика йўналиши бўйича ҳам талабалар қабул қилинди.

Ҳозирги вақтда институтда етук мутахассислар тайёрлашнинг катта илмий салоҳияти мавжуд. Кафедраларимиз сони 24 тадан 27 тага ортди. 224 нафар профессор-ўқитувчилар таркибида 22 киши фан доктори ва профессорлар (икки нафари академик), 120 нафари эса фан номзодлари ва доцентлардир.

ТАЪЛИМНИ ЯНГИЛАШ ШИОРИ

— Бугунги куннинг долзарб вазифаларидан бири эканлиги маълум. Соҳанинг ичига мумкин қадар чуқурроқ кириб бориш талаб қилинар экан, талабаларга эса қоларли «нимадир» бериш ўқитувчилар жамоасини доимо ташвишлантиради.

«Кўприклар ва тоннеллар» кафедрасида «Муҳандислик геодезияси» фанини талабаларга ўргатишда ҳисоблаш ишлари, замонавий компьютерларда бажариб кўрсатилмоқда. Бунда теодолит ва тахометрлик тасвирлов бўйича ҳисоблар ва чизма ишлари, ҳатто жойнинг горизонтал ифодаланган тарихи махсус

тахассислар қилиб етиштиришга ҳамisha масъулмиз

ТАЛАБА ВА СПОРТ

Назаримда, таълим соҳасини спортсиз тасаввур қилиш қийин. Инсонга сув, ҳаво қанчалик зарур бўлса, талаба ҳаёти ҳам спорт билан соғлом ва гўзалдир.

Институтимиз спорт иншооти 2 гектар майдонни эгаллайди. Бу чакана майдон эмас. Талабаларимиз бу ерда ўз бўш вақтларини футбол, волейбол, баскетбол, теннис, шахмат-шашка, енгил атлетика билан ўтказишса, бундан сози йўқ.

4 та очик теннис майдончаси, ёпиқ теннис корти, 50х25 метр ҳажмдаги сузиш ҳавзаси қайта таъмирдан чиқарилмоқда. Улар ишга тушгач, жами 5 минг спорт ишқибозлари томошага келишлари мумкин.

Хуллас, темир йўл илмини ўрганаман деган йигит-қизлар учун институтимиз эшиги очик. Саҳифага сифмаган гапларимиз, кўрсатилмасдан қолган ишларимиз кўп. Талаба бўлиш бахтига эришган ёшлар келажакда бунга амин бўлишлари мумкин.

Анвар ОДИЛХЎЖАЕВ,
институт ректори,
техника фанлари
доктори, профессор

Талабалик йилларим ортда қолганига тўрт йил бўлди. Барчаси кечадек хотирамда. Абитуриентлик, сўнгра талабалик бахти, ҳар кунги 2-3 жуфтлик дарс тинглашлар, қишқик, ёзги семестрлар, амалиёт, таътил ва яна янги ўқув йили.

Йиллар бир-бирини қувиб, жуда тез ўтиб кетар экан. Институтда ўқиб юрган кезларимда ўз соҳам бўйича

ишлаш қийиндай туюларди. Лекин акси бўлиб чиқди. Иқтисодиёт факультетини бухгалтерия ҳисоби ва аудит мутахассислиги бўйича тамомлагач, «Ўзбекистон темир йўллари» акционерлик компаниясининг «Жалқаро ҳисоб-китоб ва шартномалар»

бўлимида иш бошладим. Дастлаб қийин ва ўта мураккаб туюлган ҳисоб-китоб ишлари эндиликда менга чўт эмас. Юк ташувчи ва йўловчи поездларидаги сарф-харажатларнинг тақсимланиши, тежамкорликни ўрганиш бўйича анча-мунча тажриба тўпла-

дим. Сўзим сўнгиде менга институтда билим берган, оқилона маслаҳатларини дариг тутмаган, мустақил ҳаётга йўлланма берган профессор-ўқитувчиларимга ташаккур айтиб, таъзим қиламан.

Феруза МАХБУБОВА,
институтнинг собиқ талабаси

ҲАЁТГА ЙЎЛПАНМА

Faxr

KULGI DARAXTI

Aziz bolajonlar! O'tgan sahifamizda sizlarga non daraxti haqida hikoya qilib bergan edik. Yana shunday g'aroyib daraxtlar qatoriga «Kulgi daraxti» ham kiradi.

Daraxt past bo'yli va ko'rimsiz; mevasi loviyadek keladi. Mevasini iste'mol qilgan kishi qiyqirib kula boshlaydi. Kulgi daraxti kishiga bir soat chamasi hangoma baxsh etadi. Omadi kelmagan kishi, ishi yurishmagan savdogar, ovdan o'ljasiz qaytgan kishi, tish og'rig'iga duchor bo'lgan odam

ham «Kulgi daraxti» mevasidan yeb, ko'nglini yozishi mumkin.

SIGIR DARAXTI

Sut ajoyib mahsulot. Uni hamma bolalar iste'mol qilishadi. Lekin ayrim mamlakatlarda sut faqat sigirdan emas, balki daraxtdan ham sog'ib olishadi.

Markaziy va Janubiy Amerikada tutdoshlar oilasiga mansub bo'lgan bir daraxt o'sadi. Venesuelada bunday daraxtlar o'rmon hosil qiladi; u daraxtning sharbatini odamlar sut o'rnida iste'mol qilishadi.

Daraxtning sharbati eng yaxshi

Bilasizmi?

sigir sutidek to'yimli, suvga yaxshi aralashadi, choy yoki qahvaga qo'shganda ivib qolmaydi. "Sigir daraxti" sutining mazasi sigir sutidan quyuqroq bo'lgani uchun bir oz cho'ziluvchan. Sut sog'ib olish uchun «Sigir daraxti» po'stlog'i shilini, tagiga idish qo'yiladi, xolos. Bir tup daraxt bir necha kishiga yetarli sut beradi.

Bu sutga avvalo suv qo'shiladi, keyin suziladi. Shundan so'ng ichish mumkin.

ASALARI

"Zuv-zuv", "zuv-zuv", asalari, "G'uv-g'uv" to'plar asal-bari. Mehnat, g'ayrat, shijoatdan — Ishing doim asal, ari! Ini to'ring qat-qatidir, Kungaboqar "savat"idir. Shirin, xushbo'y mumu asal Lazzatlarning lazzatidir. Ishga solmas otasini, Urntirmas onasini, Chiqmas aslo so'zlaridan Akasining, opasining. Gul ilmining bilimdoni, Hid bilishning tengsiz koni. Bo'y ajratar ming qadamdan, Hayron etar har donani. Kezib yiroq-yiroqlarni, Boshlab ketar o'rtoqlarni. Siz bizdan yaxshi bilar — Dorivor gul-giyohlarni.

Mashrab RAHMON ALI

OLMA

Olma deydi, meni olma, Likobchalaringga solma. Yeganingda kars-kurs qilay, Darrov dema, seni yulay. Men pishayin qizil bo'lib, So'ng sen yegin yulib olib.

TUT

Tut deydi, meni tutgin, Chaynamasdan tez yutgin. Mendan shinni, murabbo qil, Mevam asli mayizdir bil. Mevalarim misli asal, Yesang bo'lmaysan hech kasal.

Nodirbek RAHIMOV,
Buxoro viloyati
Shofirkon tumani
Ahmad Donish
nomidagi maktabning VI sinf
o'quvchisi

**UR TO'QMOQ
ERTAK**

yo'lga solib yuboribdi. Bir joyga borib yilqi haydab yurgan yilqichidan:

—Bu yilqilar kimniki? — deb so'rabdi chol. Yilqichi:

—Laylakvoyniki, — debdi.

—Laylakvoy menga sovg'a va'da qilib edi, nima so'ray? — degan ekan, yilqichi bunday debdi:

—Laylakvoyning bir xumchasi bor. "Qayna, xumcha" desang, tilla qaynab chiqadi, shu xumchani so'ra, — debdi.

Chol oz yurib, ko'p yurib, ko'p yursa ham mo'l yurib, yetti kecha-yu, yetti kunduz deganda Laylakvoyning uyiga borib yetibdi. Eshikdan kirib:

—Assalomu alaykum, — debdi. Laylakvoy:

—Gar saloming bo'lmasa, ta'ziringni berardim. Sen sovg'a uchun kelgan bo'lsang kerak, qani nima so'raysan? — debdi.

—Men sizdan "Qayna, xumcha"ni so'rayman, — debdi chol.

Laylakvoy o'ylab qolibdi:

—Chol, senga bir tilla tovoq beray, — desa ham chol ko'nabdi. Oxir "Qayna, xumcha"ni berishga rozi bo'libdi. Chol "Qayna, xumcha"ni olib jo'nabdi. Yo'l yurib, mo'l yurib,

"Ha, padaringga la'nat, Laylakvoy aldab boshqa xumcha beribdi. Ertaga borib boshqa sovg'a so'rayman", deb qo'yibdi. Ertasi saharlab chol yo'lga chiqibdi. Yilqichining oldiga borib:

—Laylakvoy meni aldadi, endi nima sovg'a so'ray? — debdi.

Yilqichi o'ylab turib:

—"Ochil, dasturxon"ni so'rang, dasturxonni yozib, "Ochil, dasturxon" desangiz, har xil taomlar tayyor bo'ladi, — debdi.

Chol Laylakvoyning eshigidan kirib: — Assalomu alaykum, — debdi. Laylakvoy:

—Gar saloming bo'lmasa, ta'ziringni berardim. O'tgan gal senga "Qayna, xumcha"ni berib edim, ko'ngling to'lmadimi? — debdi. Chol hamma voqeani aytib:

—Meni aldading, "Qayna, xumcha"ning o'rniga boshqa xumcha beribsan, endi sendan "Ochil, dasturxon"ni so'ragani keldim, — debdi.

Laylakvoy o'ylab qolibdi. "Ochil dasturxon"ni cholg'a sovg'a qilibdi.

Chol yo'lga tushibdi. Oz yurib, ko'p yurib, o'tgan gal dam olgan qishloqqa borib yetib, o'zi tanish bo'lgan bolalarni ko'ribdi.

(Davomi bor.)

TOPISHMOQLAR

1. Kichkina — mitti,
Xon, xo'jani yiqitdi
(uyqu)

2. Qanoti bor
uchmaydi,
Quruqlikda yurmaydi.
(baliq)

3. Boshi taroq,
Dumi o'roq.
(xo'roz)

4. Pishirsa osh bo'lar,
Pishirmasa qush bo'lar.
(tuxum)

5. Mingta qo'yim
sig'adi,
Bir bog' bedam
sig'maydi.
(chumoli uyasi)

6. Qo'shnimning
arqoni devordan
oshib tushdi.
(oshqovoq)

QUYOSH VA SHAMOL

Shamol bilan Quyosh o'zaro tortishib qolibdilar. Ikkisi ham bir-biridan qolishgisi kelmas, baribir men kuchiiman deb ta'kidlashgani-ta'kidlashgan ekan.

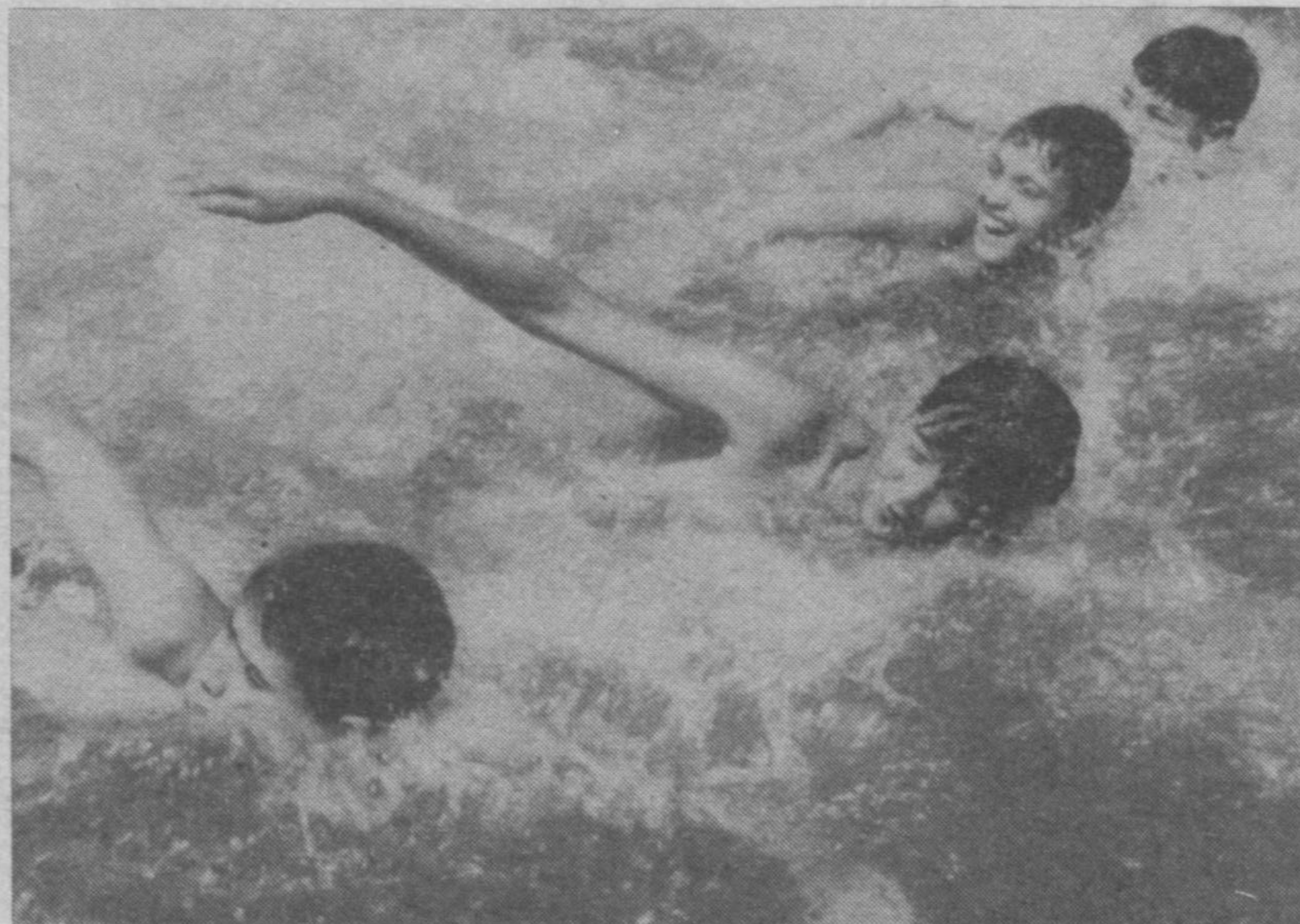
—Kel, bo'lmasa bir-birinizni sinab ko'ramiz, — debdi oxiri Quyosh. —Ana u kelayotgan yo'lovchini ko'ryapsanmi, ustida choponi bor. Uning choponini ustidan yechtirishga kimning kuchi yetarkin?

Birinchi bo'lib Shamol kuchi boricha esibdi, biroq yo'lovchi, aksincha, egnidagi choponiga o'rangancha yo'lida shoshib ketaveribdi.

—Endi men sinab ko'raman, — debdi Quyosh. U o'zining nurlarini yo'lovchining ustidan sekin socha boshlabdi, haligi kishi bezovtalanib, choponini yelkasiga tashlabdi. Quyosh haroratini yana ham ko'proq ulasha boshlabdi. Oxiri yo'lovchi issiqqa chiday olmay choponini yig'ib, sumkasiga solibdi va yo'lida davom etibdi.

Buni kuzatib turgan qaysar Shamolning dami ichiga tushibdi.

Nilufar MUHAMMEDOVA tayyorladi.

Yoz va bola taftini nima oladi?

Дил оламининг ганж-хазиналаридан, рухий олам сирларидан хабарсиз одамлар бу дунёда ҳар қанча мол-дунё, обрў-эътибор топсаларда, у дунёга руҳан қашшоқ бориб, турли азобларга қоладилар. Дил бойликлари, руҳ олами гўзалликлари эса, инсон бу дунёдан кетаётганда ҳам у билан бирга абадий оламига ҳамроҳ бўлиб боради. Ана шундай саодатли, гўзал қалбли, маънавий бой инсонлардан бири мактабшунослик соҳаси билимдони, педагог олим, халқ таълимининг жонкуяри, Абдулла Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институти халқ таълимини бошқариш ва мактабшунослик кафедраси мудири, педагогика фанлари номзоди, доцент Мирқобил Мирқосимовдир.

Ҳа, инсон азалдан гавҳардай тиник, покиза дил билан дунёга келади. Бунинг далили қалб мусаффолигидир. Баъзилар эса оила, мактаб ва ишхоналарда ёмон одамлар муҳитига тушиб қолса, уларнинг дилидаги аввалги мусаффолик йўқола бошлайди. Агар етук, фозил устозлар бунинг вақтида англаса, улар ёрдамида бола ёмонликлардан қутулиб, чин инсонлик йўлига тушиб олиши мумкин. Жуда кўп адашган болаларни тўғри йўлга солишда Мирқобил ака ўз билим ва тажрибасини аямади.

1966 йил январдан у Ўзбекистон Республикаси Маориф министрлигининг республика ўқув-методик кабинетига мудар қилиб тайинланди, кейинроқ эса министрликнинг мар-

ИБРАТЛИ УМР

казий аппаратида ишга ўтказилди, у ерда мактаблар Бош бошқармаси бошлиғи лавозимида ишлади. Мактаб соҳасида ишлаш билан бирга тинмай илмий изланишда бўлди. Узоқ йиллик меҳнати самараси сифатида 1973 йили "Ишлаб турган ёшларни кечки қишлоқ мактабларида ўқитишнинг ўзига хос хусусиятлари" мавзuida илмий иш қилди. Шундан кейин Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтида декан сифатида ва умумий педагогика кафедрасида малакали кадрлар тайёрлаш борасида фаолият кўрсатди.

М. Мирқосимов 1984 йилдан то шу кунга қадар А. Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институтида аввал илмий методик ишлар бўйича ректор муовини, кейинчалик кафедра мудири вазифаларида ишлаб келмоқда.

М. Мирқосимов республика халқ таълими ишини янада ривожлантириш, педагогика ва мактабшунослик фанининг равнақи йўлида, ҳамда республика мактабларига етук педагогик кадрлар тайёрлаш ва педагогик кадрлар малакасини ошириш ишини янада такомиллаштириш борасида жуда катта ҳисса қўшиб келаётган жонкуяр педагог олимлардан биридир.

У мана шундай ҳалол меҳнатлари эвазига "Ўзбекистон халқ маорифи аълочиси" кўкрак нишони, Ўзбекистон Маориф министрлигининг бир неча фахрий ёрлиқлари билан мукофотланган.

Домла етмиш ёшга етган бўлсалар ҳам ҳали бақувват, ҳамон шогирдлари орасида қизгин меҳнатда, илмий изланишда. Севимли шогирдлари бўлмиш аспирант ва тадқиқотчилардан ўз тажрибаларини, илмий маслаҳатларини аямай келаяпти.

Маълумки, Ҳақ Таоло инсонни жуда азиз қилиб, буюк мақсадлар учун яратган. Маърифатни ҳеч бир маҳлуқ сифатлай олмагани учун у инсонга буюрилган. Ана шу буюк мақсадлар йўлида домлага танисиҳатлик тилаймиз.

Мархабо МИРЗАЖОНОВА,
филология фанлари номзоди

ЭРТАНИНГ ЭГАЛАРИ

Мустақиллик шарофати билан таълим босқичида ҳам кескин ўзгаришлар рўй берди. Ёшларимиз «Умид» жамғармаси орқали Америка, Осиё ва Европанинг номдор университетларида ўқишларини давом эттирмоқдалар. Улар изланувчанлиги, билимдонлиги сабабли, бакалавр ва магистрлик илмий даражаларини муддатидан олдин олиб қайтишмоқда. Бундай қобилиятли ёшлар олган билимларига таяниб, мамлакатимизни тараққиёт чўққиларига олиб чиқиши, шубҳасиз.

Биз ёшлар олдимизда масъулиятли вазифалар борлигини ҳис қилган ҳолда, билим чўққиларини эгаллашга янада ҳаракат қилиш ва олган билимларимизни Ватанимизнинг буюк келажаги ва равнақи йўлида сарфлашимиз лозим.

Айни кунда мен Тошкент Кимё-технология институтида магистрлик босқичида таълим олмоқдаман. Магистрлик диссертацияси бўйича «Маҳаллий хом-ашё асосида шиша кристал композицион буюмлари олишни лойиҳалаш» мавзусини танлаб, адабиётлар билан танишиб, тажриба ишларини бошладим. Талаба билим олар экан, ўзидаги билим ҳажмини ошириб бориши зарур. Билимлар эса турли-туман бўлиб, уларнинг қайси бирини, қайси усул ва усул билан эгаллашни билиш учун тажрибали устоз-мураббий, илмий раҳбар бўлиши керак. Бизнинг мавзу бўйича ишлашимизда бево-сита устозимиз, профессор Абдулла Исмаиловнинг ўғит ва маслаҳатлари қўл келмоқда. Бир сўз билан айтганда, Ватанимизни юксалтиришимиз учун биз ёшлар тинимсиз билим эгаллашимиз, улкан ишларни амалга оширмоғимиз керак. Билим эгаллаш билан боболаримизнинг ҳам руҳларини шод қилган бўламиз.

Мираббос ХЎЖАБЕРДИЕВ,
Тошкент Кимё-технология институти магистр босқичи талабаси

1999-2000 ўқув йилида Бувайда туманидаги мактаб ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлаш 88 фоизни ташкил этди. Бу вилоят кўрсаткичидан анча юқори эди. Ҳўш, туманда бундай юқори натижага эришишнинг сабаби нимада?

Туманда фаолият кўрсатаётган хусусий тадбиркор Муроджон Шерматовнинг саъй-ҳаракатлари, маърифатпарварлиги бундай кўрсаткич омил бўлди. Бизнинг ҳикоямиз ана шу тадбиркор инсон ҳақида.

Муроджон зиёли оилада туғилиб вояга етди. Унинг ота-онаси бутун умрини ёш авлодга таълим-тарбия беришга, маърифат ишига бағишлаган инсонлар эди. Уларнинг шогирдларидан бугунги кунда кўплаб педагоглар етишиб чиққан. Оиладаги олти нафар фарзандлар ҳам одоб-ахлоқли, ўқимишли, эл-юрт ҳурматига сазовор инсонлар бўлиб етишди.

Ёшлигидан ота-она касбига меҳри бўлган Муроджон, тақдир тақозиси билан ўқитувчилик касбини эгаллай олмади. У муҳандислик олийгоҳини тамомлаб, бир неча йил шу касбда ҳалол меҳнат қилди. Лекин кўнглининг бир четида ота-она касбига бўлган меҳр доимо бор эди.

Мустақиллик тугайли юртимизда эса бошлаган эркинлик шабадаси Муроджоннинг кўпдан буён ўйлаб юрган орзуларини рўёбга чиқариш учун имконият яратди. Ҳа, унинг қалбида кўп йиллардан буён тадбиркорлик ишига рағбат бор эди. Пухта ўйлаб режалаштирилган орзуси 1996 йилда амалга ошди. Шу йили тадбиркорлик ишини бошлаб юборди.

Бундан 2 йил аввал эса тадбиркорлик фаолиятини китоб сав-

МАЪРИФАТПАРВАР ТАДБИРКОР

доси билан шуғулланишга йўналтирди. «Ўқитувчи» нашриётида бўлиб, унинг раҳбариятига ўз фикрини билдирди. Нашриёт раҳбарияти унинг таклифини қўллаб-қувватлади ва ҳамкорлик қилишга розилик билдирди. Дастлабки йили фақатгина Бувайда тумани халқ таълими бўлими билан шартнома тузди ва биз юқорида таъкидлаганимиздек, ўтган ўқув йилининг бошида барча мактаб ўқувчиларини дарслик билан таъминлаш 88 фоизни ташкил этган бўлса, шундан 62 фоизи Муроджоннинг ҳиссаси бўлди.

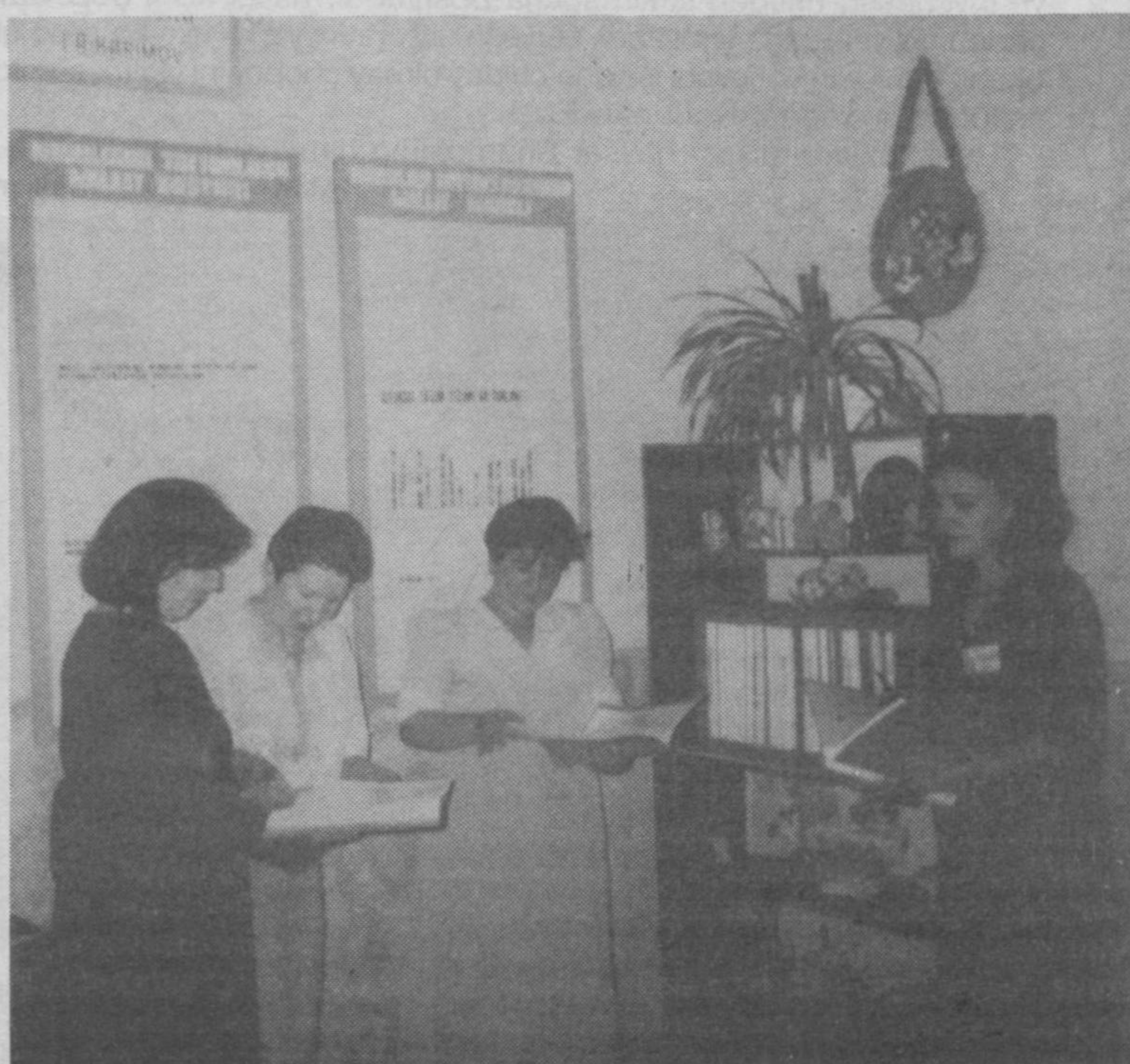
—Муроджон ҳожи Шерматов билан ҳамкорлик қилиш ҳар томонлама қулай - дейди Бувайда тумани халқ таълими бўлимининг кутубхонашунослик бўйича услубчиси Р. Исоқов. — Биринчидан, керакли дарсликлар ва ўқув қўлланмалари буюртма асосида келтирилади. Иккинчидан, улар бир мунча чегирилган нархларда сотилади. Қолаверса, буюртма жойларга тадбиркор томонидан ўз транспортида етказиб берилади.

Ўтган йилдан бошлаб қўшни туманлар билан ҳам шартнома тузилди. Бугунги кунда Данғара, Учкўприк, Бағдод, Фурқат, Ўзбекистон туманлари ҳамда Қўқон шаҳри халқ таълими бўлимлари тадбиркор хизматидан фойдаланмоқда.

«Савдо қўламининг кенгайиб боришида «Ўқитувчи» нашриёти раҳбариятининг, қолаверса, «Пахта банк»нинг Янгикўрган бўлими, Миллий банкнинг Бувайда филиали ҳамда Бувайда тумани ҳокимлигининг яқиндан кўрсатаётган амалий ёрдами катта бўлмоқда, - дейди Муроджон Шерматов. — Бугунги кунда биз миждозларимизга дарсликлардан ташқари янги нашрдаги бадий адабиётлар, ўқитувчилар учун ўқув қўлланмалар, канцелярия товарлари, маънавият ва маърифат хоналарини жиҳозлаш плакатлари ҳам етказиб бермоқдамиз. Бундай ишларни амалга оширишда қўшимча 5 та китоб савдо нуқталари, жойларда вакилларимиз сидқидилдан меҳнат қилмоқдалар. Ҳозирда жамоамиз 12 нафар кишини ташкил этади. Келгусида иш қўламига қараб ишчи ўринларни кўпайтирмоқчимиз».

Китоб савдоси билан шуғулланиб келган савдогарларни қадимдан маърифатпарвар, зиё улашувчи, деб улуғлаганлар. Шундай экан, элу юртнинг келажагини ўйлаб ёниб яшаётган Муроджон ҳожи каби тадбиркорлар ишига доимо омад тилаймиз.

Ақромжон ТУРСУНАЛИЕВ

МАКТАБДАН ТАШҚАРИ ТАЪЛИМДА МОНИТОРИНГ ХОНАСИ

Сўнги пайтларда таълим-тарбияни ташкил этиш борасида ҳам кўпгина тажриба-синов ишлари олиб борилмоқда.

Шундай тажриба-синов Давлат таълим стандартлари ва ўқув дастурларини таълим жараёнига тўғри татбиқ этиш борасида ҳам амалга оширилмоқда. Юнусобод туманига қарашли қўшимча техник таълим мажмуасида ҳам бу ишларга яқиндан ёндашиб келинмоқда. Халқ таълими вазирлиги ҳайъат мажлисининг 1999 йил 27 декабрдаги 18-сонли қарори билан "Умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартлари мониторингини олиб бориш тартиби" тасдиқланган эди. Шу тартибни амалда қўллаш мақсадида қўшимча техник таълим

мажмуасида мониторинг хонаси очилди.

ҚТТМда ташкил этилган мониторинг хонаси Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида амалга оширилаётган ишлар таҳлилларини ва натижаларини, мониторинг жараёнида аниқланган илғор тажрибалар, таълим

лик, уларни хунарга йўналтириш ва иқтидорли болаларни аниқлашни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Мониторинг хонасининг очилиши тўғрақ раҳбарларининг ўз ишларига масъулият билан ёндашишларига, ўз касбларини ўқувчиларга чуқурроқ ўргатишга ёрдам бермоқда.

Ҳа, дарҳақиқат, бундай мониторинг хоналари нафақат мактабларда, балки мактабдан ташқари таълим мажмуаларида ҳам кўпроқ очилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди. Ўқитувчилар ҳам ўз устиларида тинмай ишласалар, ўқувчиларнинг таълим-тарбиясига ижобий таъсир қилмасдан қолмайди.

Р.АСҚАРОВА

Yangilik

самарадорлигини оширишга қаратилган янги педагогик технологиялар, методик қўлланмалар, рисоалар, дарс ишланмалари ва бошқаларни тўплайди ҳамда оммалаштириш ҳақида таклифлар киритади.

Бу маскан болаларнинг бўш вақтларини бекорга ўтказмас-

Аҳмад ОТАБОЕВ
суҳбатлашди.

— Стефанос Дедалос! Бус Стефануменос! Бус Стефаносфорос!

Болаларнинг ҳазил-мазаларига у кўникиб кетган эди, ҳозир ҳам улар унинг ўзларидан устун бўлган оғир-босик, гурурли феъл-атворини майна қилишарди. Ҳозир, ҳар қачонгидан кўра, унинг гаройиб исми кароматдай янгради. Булутли илиқ ҳаво ҳам фавқуллодда ажойиб эди, унинг кайфияти ҳам айни дамда бекарор ва тажанг эди, назарида ўтган барча асрлар қўшилиб, биргалашиб кетгандай. Атиги бир нафас бурун унинг кўзига кўхна Дониё қироллигининг шарпаси ғира-шира туман пардаси оралиғидан намоён бўлган эди. Ҳозир афсонавий уста! исмида унга сидирға тўлқинлар шовқини эшитилди; унга тўлқинлар устида парвоз қилаётган ва аста-секин юқорига кўтарилиб бораётган канотли соя кўринаётгандай туюлди. Бу нима? Бу ўрта асрнинг аллақандай башоратлар ва тимсоллар китобининг муқаддимасидаги антиқа белги бўлдимикан? Ёки кўкдаги лочинга ўхшаб, денгиз узра қуёш сари учаётган бу одам, у адо этиши лозим бўлган, болалик ва ўсмирликнинг туманли сўқмоқлари оша етиб келган мақсаду муродининг даракчиси, ўзининг дастгоҳида жонхил, мутаасиб дунё унсурларидан қайта бошдан янги, енгил, ложувард, боқий мавжудликни яратётган мусавир тимсолмикан?

Унинг юраги дуккиллаб ура бошлади, нафаси тезлашди, гўё у тепага, қуёш томон учаётгандай, шиддатли шамол аъзойи-баданини илма-тешиқ қилиб юборгандай бўлди. Юраги кўрқувдан тез-тез урар, руҳи эса гўё танасини тарк этган, фалакка кўтарилиб кетган эди. Руҳи нариги оламда учиб юрарди ва тани, унга отнинг қашқасидай таниш тани бир нафас ичида ишончсизликдан халос бўлди, тамом покланди, нурга йўғрилди ва руҳининг озод парвозига уйғунлашди. Унинг кўзлари парвоз жазавасидан чақнар, нафас олиши тобора зўрайиб, учуриб кетаётган шамолга инон-ихтиёрини топширган тани эса ҳаяжондан титраб, жўшар, хузулланиб яйрарди.

— Бир, икки... Қоч!..

— Крайпс, чўкаямпан!..

— Бир! Икки! Уч! Сакра!..

— Кимнинг гали, қани кел!..

— Бир!.. Уф!..

— Стефаносфорос!..

Унинг, овози борича лочиндай ёки тик қоядаги бургутдай, ўзининг озод бўлгани ҳақида учқур шамолга басма-бас қаттиқ чинқиргиси келиб томоғи зирқиради. Ҳаёт, тириклик шавқи унинг руҳини юксакка чорлаб овоз берарди, бироқ бу уни черковнинг яқраг ва бемақсад хизматига чақирган мажбуриятлар ва афсус-надоматлар дунёсининг зерикарли, қўпол овозига ўхшамасди.

Бир лаҳза давом этган тийиксиз парвоз уни иллатлардан озод қилди ва лабларида зўрга тутиб турган севинч ҳайкириги шиддат билан онгига ёпирилиб, акс-садо берди:

— Стефаносфорос!..

Энди бу иллатлар омонат жасад тарк этган кафандай, бу — юрагига мудом гулгула солган қурқув ҳам, жонини

(Давоми. Боши газетамизнинг ўтган сонларида.)

қийноқ-қистовга олган ишончсизлик ҳам, ич-этини тинимсиз кетмирган гуноҳ туйғуси ҳам — ҳаммаси энди майитни ўраб-чирмаган бўз латта, кафандай.

Унинг руҳи ўсмирлик лаҳадидан бу кафанни сидириб ташлаб, даст турди. Ҳа! Ҳа! Ҳа! Худди ўша буюк уста каби, исмини ўзи кўтариб юрган улуғ санъаткорга ўхшаб у юрагининг озод туйғуларини ва куч-қувватидан гурур билан буткул янги дунё яратади — ҳали кўз кўриб, қулоқ эшитмаган, жонли, гўзал, ҳайратланарли ва безавол гаройиб дунё бино этади.

У қияликдан югуриб тушди, томирларида жўш уриб қайнаган ҳаяжонни босишга ожиз эди. У икки юзи ловуллаб ёнаётганини ҳис этди, бўғзини куйланмаган бир қўшиқ куйдириб борар, оёқлари йўл танобини тортишга — дунё кезишга маҳтал эди. Олга! Олга! — дея ҳапқирарди унинг юраги. Денгизга шом қоронғуси тушади, водийга оқшом чўкади, сайёҳ қаршисида тонг жилваланади ва унинг кўзига нотаниш далалар, кир-адирлар, чехраларни намоён этади. Бироқ қаерда?

У шимолга — Хоут² тарафга қаради. Денгиз тўғоннинг қия ёни бағридаги бақатўнларни очик

У ёлғиз ўзи эди. Ўтган кунларига қўл силтаган, хушбахт, ҳаётнинг сархуш қилувчи маънисидан татинган, сурурли кайфиятда. Ёлғиз ўзи — ёш, гурур билан, ғайратга тўлиб, сархуш ҳавода шўр тўлқинлар, денгиз чиқариб ташлаган чиганоклар ва ўт-ўланлар орасида, қуёшнинг кўкимтирсарғиш нури остида бир ўзи турибди, нарироқда енгил кийинган болалар ва қизлар чопқиллашади, ҳавода уларнинг қувноқ, шўх-шодон овозлари жаранглайди.

Улардан бериоқда жилғачалар ўртасида қиз бола бир ўзи кимир этмай денгизга термилиб турибди. Гўё аллақандай сеҳрли куч уни тирик жонзотга, гаройиб гўзал денгиз қушига айлантеририб қўйган. Қизнинг оёқлари узун, келишган, худди қарқаранинг силлиқ, майин, нозик оёқларидай оппоқ, фақат уларга илашган зумрад тусли денгиз ўти ярашиқли белги солгандай. Оёқларнинг тиззадан тепароғи хийла бўлиқроқ, ранги фил суягидай, калтагина лозимасининг парпараклари оқ каптарнинг момик патларидай оппоқ оқариб турибди. Ҳеч бир тортишсиз олдини қайириб белигача ростлаб турилган хаворанг кўйлагининг этаги, кабутарнинг думидай, ортига туш-

танатининг элчиси намоён бўлди ва шавқли бир лаҳза ичида унинг қаршисида адашишлару афсус-надоматлар ва шон-шухратнинг барча йўллари очиб қўйди. Олга, олға, фақат олға!

У бирдан тўхтади ва жимликда юрагининг дуккиллаб ураётган товушини эшитди. Қаерларга келиб қолди? Ҳозир соат неччи?

Теварагида тирик жон йўқ, тик этган товуш эшитилмади. Бироқ денгиз суви кўтарилиб, тўлқин ортга қайтаётган ва кун ниҳоясига етаётган эди. У қирғоқ томон бурилди ва саёз ёнбағирдан тепага қараб югуриб кетди, оёқлари остидаги майда кескир тошларга эътибор ҳам қилмади; у қумлоқ тепаликлар орасидаги овлоқ, ўт-ўланлар қоплаган сойликка тушиб, чўзилди, шояд бугун, шом чоғидаги бу сокинлик ва жимлик томирларида кўпириб тошаётган эҳтиросини бироз босса.

У тепасида улкан ва баланд кўк гумбазини, осмон жисмларининг хотиржам ҳаракатини кузатди; тағидида киндик қони томган ва уни йўргаклаб бағрига олган заминни туйди.

Толиқиб, уйқу хуружида кўзларини юмди. Ернинг олий макомдаги куч-қувватини ва унинг посбонларини ҳис этгандай унинг ёноқлари уча бошлади, аллақандай янги, сирли оламнинг ғалати таъсирини сезгандай бўлди. Руҳи чўкиб, ҳаёлан янги, ўзгача ҳаёлот оламига, ноаён, қоронғу дунёга, ваҳимали махлуқлар ва ҳайбатли кўланкалар судралиб юрадиган денгиз қаърига ўхшаш оламга шўнғий

бошлади. Олам милтиллаган нурми ё гул? Милтиллаб ва титраб, титраб ёлқин таратиб очилиб, барқ ураётган гулдай олам мислсиз ҳаракатлар билан ёришиб бораётди, гоҳ очқизил гулдай алангаланиб, гоҳ оқ атиргулга ўхшаб туси ўчиб, гулбарглари қават-қават, ранглари тўлқин-тўлқин таралиб, фалакни енгил, бири-биридан ёрқин алангаларга ғарқ этаётди.

У уйғонганида қош қорайиб қолган эди, чўзилган жойидаги қум ва қовжираб қолган ўт-ўланлар энди турли-туман рангларда товланмасди. У ўрнидан секин турди ва тушида кўрган-кечирган сурурли лаҳзани хотирлаб, завққа тўлиб, чуқур энтикди.

У қиринг тепасига чиқди ва чор-атрофга кўз югуртирди. Аллақачон қоронғи тушган эди. Кумга қадалган кумуш халқадай янги ойнинг гардиши уфқнинг бўзарган кенглигини тилиб чиқиб турарди; денгиз тўлқинлари охишта шовуллаб, узокдаги қумлоқ соҳилда юрган яккам-дукам кеч қолган одамлар қорасини, худди оролчаларини ўраб олгандай, ўраб, қирғоқ томон шитоб билан бос-тириб келарди.

(Давоми бор.)

ИЗОҲЛАР:

1. Юнон афсонасидаги Дедал назарда тутилаётган; унинг исми Жойс қаҳрамонининг фамилиясига ўхшаш. Афсонага кўра, Дедал ва унинг ўғли Икар мум ва парпатлардан қанот ясашиб, қуёшга учишга жазм этишди. Шу жиҳатдан ҳам улар санъат ва жасорат тимсоллари сифатида талқин этилади.

2. Дублин кўрфазидagi тўғон.

Жеймс Жойс

МУСАВВИРНИНГ ЁШЛИКДАГИ ШАМОЙИЛИ

Роман

қолдириб, ортга чекинган ва қайтган тўлқинлар соҳил бўйлаб шитоб билан бостириб борарди. Сувнинг жимирлаётган саёз сатҳидан чўзинчоқ гардиш шаклида илиқ ва қуруқ қумлоқлар чиқиб қоларди. Саёз сув сатҳининг у ер, бу ерида қумлоқ оролчалар йилтиллаб кўринади, оролчаларда ва денгизнинг қирғоққа яқин жойларидаги майда жилғачалар орасидаги пляжда ярим яланғоч одамлар қораси кўринади, улар энгашиб, қумлоқдан ниманидир олишиб, бориб-келиб ивирсиб юришарди.

Орадан бироз ўтгач, у яланғоч бўлиб олди, пайпоқларини чўнтагига тикди, канопадан тикилган пойафзалини, богичларини боғлаб, елкасига ташлади, сўнг тўлқин оқизиб келган учи ўткир, шўр сувда чирий бошлаган таёқни ахлат ичидан суғуриб олди ва тўғонни ёқалаб пастга тушди.

Тўлқин қайтган қумлоқ қирғоқда жилғачалар югуриб оқарди. У қирғоқ бўйлаб, сув ости ўт-ўланларининг тинимсиз ҳаракатини кузатиб, аста-секин одимлади. Зумрад тусли, қора, малла, зайтуранг ўт-ўланлар сув остида эшилиб-буралиб, тебраниб ҳаракат қиларди. Бу тинимсиз ҳаракатдан қорамтир тусга кирган сув юзи тепада сузиб бораётган булутларни акс эттирарди. Осмонда булутлар охишта сузар, пастда эса денгиз ўт-ўланлари сокин тебранади, булутли илиқ ҳаво осойишта, унинг томирларида навқирон, сурурли ҳаёт шавқи жўш урарди.

Унинг ўсмирлиги қаёққа қайиб бўлди? Унинг ўз қисматида чап берган, фақирликни ихтиёр этган, танҳоликда ўз дарду аламларига қоришиб, нотавонлик ва чорасизликдан эгнига ридо илмоқни, қўл текизгандаёқ тўкилиб тушадиган жандага ўранишни афзал билган сўқир кўнгил майллари қайга даф бўлди?

ган. Кўкси — қушниқидай, нозик ва майин, худди қорақанот каптарнинг тушидай. Бироқ унинг узун кумуш соғлари бениҳоя латиф, ифбат ва назокат балқиган юзи ҳам ўта тароватли, фавқуллодда гўзал.

Қиз ёлғиз ўзи, денгизга термилиганча қилт этмай турар, бироқ унинг шу яқин-орадалигини, ўзига ихлос ва меҳр билан тикилаётганини сезганида қизнинг кўзлари унга хотиржам боқди ва нигоҳи унинг нигоҳи билан тортинмай, сўзсиз-сўроқсиз учрашди. Қиз анча вақт кўзларини узмай қараб турди, сўнг хотиржам нигоҳини четга олди ва пастдаги жилғачаларга термилиб туриб, сувни оёғи билан нари, бери чайқай бошлади. Охишта чайқалаётган сувнинг шовқинсиз майин товуши сукунатни уйғотди, енгил, шилдираган, майин, худди тушдаги кўнғироқ оҳангидай — баланд, паст, баланд, паст — қизнинг нимпушти ёноқлари титрайди.

«Ё, меҳрибон худо!» — Стивеннинг юраги бу дунёвий қувонч эҳтиросидан хитоб қилди.

У туйқус қизга терс ўгирилди ва сувнинг саёз жойидан шитоб билан юриб кетди. Унинг юзлари ловулар, вужуди ўртанар, оёқлари титрарди. У олдга, тобора олдга талпинди, шавққа тўлиб денгизни шарафлаб қўшиқ айтиб, қувончли қийқириклар билан уни чорлаётган ҳаётга пешвоз юрди.

Қизнинг сиймоси унинг қалбидан абадий жой олди, бироқ бу муқаддас сукутнинг сурурини бирор-бир сўз бузгани йўқ. Қизнинг нигоҳи уни чорлади ва юраги бу чорловга шитоб билан талпинди. Яшаш керак — адашиб, тушқунликка тушиб, зафар қозониб, ҳаётдан янги ҳаёт яратиш керак. Унга олов фаришаси, боқий гўзаллик ва навқиронлик малаги, сурурли ҳаёт сал-

ТАЪЛИМ: ВАЗИЯТ, ИМКОНИЯТ

(Жанубий Африка минтақасида)

1960 йилларда ушбу ҳудудда мактаб ёшидаги болаларнинг 25 фоизи таълимга жалб этилган бўлса, 1980 йилларда бу кўрсаткич 60 фоизгача етган. Айни пайтда минтақада жойлашган мамлакатларнинг 40 млн.га яқин болалари бошланғич умумий таълим олиш имкониятига эга эмас. Қишлоқ ва шаҳар болаларининг таълим олиш имкониятларидаги фарқ ўртача 26 фоиз, Буркина Фасо каби Марказий Африка давлатларида 49 фоизгача етади.

1960 йилларда мактабларда ўғил болаларга нисбатан қиз болалар икки марта кам бўлган эди, ҳозирда бу кўрсаткич ҳам сезиларли ўзгарган: ўқувчиларнинг 57 фоиз ўғил, 43 фоизини қиз болалар ташкил этади.

Чад, Комор ороллари, Конго ва Габонеда 5-синфгача ўқувчиларнинг мактабга бориши мунтазам қанамайиб кетиши кузатилади.

Ушбу ҳудудда таълим тизимига қуролли тўқнашувлар, иқтисодий қарз ва сиёсий устқурманинг янгиланиб туриши жиддий таъсир этмоқда: 30дан зиёд мамлакат ҳукуматлари соғлиқни сақлаш, таълимни ривожлантириш ишларига қанча харажат қилса, ривожланган давлатлардан олган қарзларини тўлаш учун ҳам шунча миқдорда маблағ ажратади. Бу йилига ўртача 12 млрд. долларни ташкил этади. Синфларда ўқувчи сони меъёр-идан ортиқча-лиги, ўқитувчилар тайёр-гарлигининг пастлиги, ўқув материалларининг етишмаслиги каби муаммолар таълим сифатида салбий таъсир ўтказмоқда.

Кейинги йилларда Ботсвана, Зимбабве, Кабо-Верде, Малави, Свазиленд ва Жанубий Африка мамлакатларида 20 фоиз болаларни таълимга жалб этишга эришилди. Малавида 1994 йилдан бепул бошланғич таълим жорий этилди. Уганда давлати 1997 йилдан бошлаб ҳар бир оиланинг 4 нафаргача фарзандини бепул бошланғич таълим билан кафолатлашни эълон қилгач, 2,6 млн. нафар бошланғич синф ўқувчилари сони икки баравар — 5,2 млн.га ортди. 20дан зиёд Африка мамлакатлари қиз болаларни кўпроқ таълимга қамраб олиш ташаббуси билан чиққан ва ўз фаолиятларида бу масалага алоҳида эътибор қаратмоқда.

ЮНИСЕФнинг «Таълим» ахборот журналидан Ф.КАРИМОВ таржимаси

Ўтган 90 - йиллар мобайнида Россияда ёш болалар сони 5,7 миллионга (деярли 16 фоизга) камайиб кетди.

Индонезиянинг Суматра оролидаги қаттиқ ер силкиниши оқибатида, берилган маълумотларга кўра, 103 киши ҳалок бўлган.

Находка портида Японияга ноқонуний йўл билан ўтмоқчи бўлган 6 Эрон фуқароси Россия чегарачилари томонидан қўлга олинди.

ЕР ҲОЗИДА

Чеченистон тоғли районларида Федерал кучлар томонидан бир ҳафтадан ортиқ давр мобайнида олиб борилаётган операцияда 200 жангари йўқ қилинган (жумладан, уларнинг олти бошлиғи ҳам), уч чечен кўмондони ва тўрт снайперчи қиз ҳибсга олинган. Жангарларнинг қуроллари сақланган 30 дан ортиқ ертўла ва омборлари портлатилган.

Косоводаги серб лидерлари БМТ миссияси ва шу ташкилот иштирокида ташкил этилган ҳудудий ўтиш ҳукумати билан алоқаларини узишга аҳд қилишди.

Узлуксиз таълим тизимини такомиллаштириш нафақат Ўзбекистон, балки бутун дунё илгари сураётган асосий ғояларнинг биридир. Ўрта мактабни тугатаётган ҳар бир ўқувчи қизиқиши билимига қараб олий ўқув юрти томон йўл олади.

Биз ривожланган мамлакатлардан бири Япония ва у ердаги ўрта мактаблар ҳақида мулоҳаза юритган эдик. Бугунги мақоламизда эса Япониядаги олий ўқув юртлари ва талабалари ҳақида маълумот берамиз.

Ҳар бир мамлакатда бўлгани каби Японияда ҳам абитуриентларни тест усулида талабалikka қабул қилишади. Дастлаб компьютер олдига келган ҳар бир абитуриентдан япон тили билан биргаликда инглиз тили раволиги ва компьютер саводхонлиги ҳам талаб қилинади. Абитуриентлар орасидан саралаб олинган билимли ёшларни талабалар сафига қабул қилиб, йилнинг апрель ойида 1-курс дарс жараёнлари бошлаб юборилади. Япония университетларида ҳар бир дарс машғулоти айниқса, амалий машғулотлар компьютерлар билан узвий боғлиқликда ўтади. Олийгоҳларда олиб борилаётган дарс жараёнлари ҳақида гапиришдан олдин шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, Япония университетлариға қадам қўяётган ҳар бир талаба фақат ўқишни ўз олдига мақсад қилиб қўйиши шарт. Чунки 6 соат дарс қолдирган талабага олий даражадаги хайфсан эълон қилиниб, бундай огоҳлан-

тиришлар сони 3 тага етганда, олийгоҳдан четлатиш чоралари кўрилади, яъни 2 кун дарс қолдирганлар, талабалар сафидан ўчирилади. Олийгоҳ дарс жараёнларида олий услублар ва анча замонавий методика усуллари қўлланилиб, машғулотлар тугач, йўналишига қараб, тажриба участкаларига йўналтирилади. Дикқатга сазовор томони шундаки, Японияда ўқиш давомида амалий ва назарий процесслар бир чизиқда олиб борилиб, бунда талабалар лекци-

КУТУБХОНАДА БЎЛГАН ТАЛАБА БАЛЛ ОЛАДИ

яда ўрганган назарий билимларини амалиёт жараёнида қўллаб, такомиллаштириб олишади.

Университетларда тозалик, эстетика, этика, гигиена ва тартиб интизом қаттиқ назорат остига олинади. Қора шим, оқ кўйлак, галстук, талаба йигитларнинг ёз мавсуми кийимлари, яна уларда талабаларини билдириб турувчи «бейджик» бўлиши шарт. Талаба қизлар ҳам мана шунақа бир хил кийимларда — оқ кофта ва қора юпкада дарсга келишади.

Японияда кутубхоналардан фойдаланиш жуда яхши йўлга қўйилган. Дарс машғулот-

лари тугаганидан сўнг, айниқса шанба ва якшанба кунлари кутубхоналар ўқувчилар билан гавжум бўлади. Ҳар бир талаба кутубхонага киришдан олдин навбатчи компьютерларга ўқиётган факультети ва исмини ёздириб, сўнгра ичкарига кириди. Бу ерда китобхон учун зарур шарт-шароитлар яратилган. Талабалар кутубхонадан чиқиш олдидан навбатчи компьютерга қайтадан факультети ва исмини ёздириб, сўнгра эшикдан чиқади, албатта, текширувдан сўнг. Компьютер ҳар бир талабанинг кутубхонада қанча вақт бўлганлигини ҳисоблаб факультет компютериға туширади. Бу ҳам маълум даражада талабаларнинг рейтинг бали тўплаб олишларига ёрдам беради. Мана шундай усулларни қўллашдан мақсад талабанинг китобга меҳрини оширишдир.

Олийгоҳни тугатаётган ҳар бир талаба 90-95 фоиз япон иероглифларини ўзлаштириб олган ҳисобланади. Қолган 5-7 фоиз иероглифлар ҳақида аспирантураларда ва бошқа махсус билим юртларида маълумотлар берилади. Диплом ҳимоя қилган ҳар бир талабага «олий маълумотли» ҳужжат билан бирга ўз соҳасидан ташқари яна 2 та ёки 1 та (баъзи факультетларда учрайди) ўз йўналишига яқин бўлган соҳа бўйича ишлаб оладиган олий маълумотли ҳужжат берилади.

Япон матбуоти асосида Бахром
ФОЗИЛОВ тайёрлади.

ДЕЛЬФИНЛАР БЕОЗОРМИ?

Шу пайтга қадар инсонларнинг сувдаги дўстлари деб санаб келинган дельфинларга оид янгилик.

Яқинда мана шу ҳайвонлар билан боғлиқ гаройиб воқеалар ҳақида миш-мишлар тарқалди. Гуёки шу пайтга қадар турли шух ҳаракатлари билан одамларни хушнуд қилиб келган, кема ҳалокатларидан дарак бериб, инсонларни хавф-хатарлардан огоҳ этган бу жониворлар эндиликда одамларга ҳужум қилаётган эмиш.

Шотландия қирғоқларида бир дельфиннинг ҳаракати қирғоқдагиларнинг диққатини тортиди. Каттагина дельфин жажжи болаларини тумшуги билан урар, уларни сувга босиб қийнарди. Кузатувчилар орасида бўлган олимлар жониворларнинг бу

ҳатти-ҳаракатидан ҳайрон қолишди.

Мана шу воқеанинг эртасига эса қирғоқдан унта улик дельфинча топилди. Уларнинг баданида катта ҳайвонларнинг тишларидан қолган излар яққол кузга ташланиб турарди. Мана шу воқеа юз бергач, олимлар дельфинларнинг одамларга ҳам ҳужум қилишлари мумкин экани ҳақида қайгура бошладилар. Куп утмай уларнинг шубҳалари уринли эканлиги маълум бўлди.

Дельфинлар гаввосларга ва денгиз бўйларига дам олиш мақсадида келган саёҳатчиларга ҳужум қила бошладилар. Эми Сьюмен исмли саёҳатчи аёл эса дельфинлар чанга-лига тушиб қолганини ҳалигача қўқув ва ҳайрат билан эсламоқда. Шундай қилиб саёҳатчи аёл ҳикоясини «қўнларнинг бирида иккита дельфинни қирғоқда овқатлантириб, уларнинг ҳаракатларидан

завқланиб утирар эдим, деб бошлайди. Ниятим уларни бироз хурсанд қилиш, кейин денгизда улар билан бирга сузиш эди.

Улар менга ҳужум қилишади, деган фикр ҳаёлимга келмаган эди. Дельфинларни овқатлантириб бўлиб, узимни сувга ташладим. Улар эса бир пайтнинг узида менга ташланиб қолишди ва оёқларимдан тишлай бошлашди. Мен аввала-лига улар мен билан ҳазиллашмоқчи бўлса керак, деб уйладим. Бироқ оёқларимда кучли оғриқни сезганимдан кейин жониворларнинг нияти ёмон эканлиги маълум бўлиб қолди. Бу йиртқич дельфинлар чангалидан мени тасодифнинг узи қутқарди, десам ҳам булаверарди. Негаки икки дельфиннинг уртасидан омон чиқиб кетганимни айтиб берсам купчилик ишонмайди. Тугри, бу воқеадан баданимда жароҳат из-

лари қолди, касалхонада бир ҳафта даволандим. Аммо омон қолганим учун шукрона айтман», дейди Эми Сьюмен.

Дельфинларнинг йиртқич экани ҳақидаги маълумотлар бундан тўрт йил муқаддам ҳам Британия журналларидан бирида келтирилган эди. Уша мақолада икки нафар гаввосга ҳужум қилган дельфинлар тудаси ҳақида суз борган бўлиб, унга мақоладаги маълумотларни тасдиқловчи суратлар ҳам илова қилинган. Эндиликда эса бу воқеалар сони ортди. Олимлар дельфинларни одамларга ҳужум қилишга қандай табиий шароитлар мажбур қилмоқда, деган саволга жавоб изламоқдалар.

Дилноза ЖУМАНИЕЗОВА

О. ТУЗАМ ФРАНЦИЯ!

Францияни бориб кўрган ҳар бир одам унинг ер юзидаги энг гузал мамлакатлардан бири эканлигини қалбдан ҳис этади. Франциянинг гузаллигини кўз-кўз қиладиган нарсаси бу шубҳасиз, қасрлардир. Ҳақиқатдан ҳам, Франция қасрлар улкиси. Саёҳатчиларга француз ер-мулк эгалари феодал тузумнинг қаттиқ қарши-лигига қарамай, 1789 йилги буржуа инқилобига қадар булган қишлоқ ҳужалиги тизими, Франциянинг қасрларга тўлиб-тошиб ётганлигини тушунтириб беради. Оверн ва Эльзас феодал истеҳкомлари, Перигордаги кичик ер-мулк эгалари ерлари, Норманд кўрғонлари, Иль-де-Франснинг мухташам бинолари, боринг-ки Франциянинг ҳамма мамлакатларга келиб кетувчиларга ўзларининг бетакрор утмишидан гувоҳлик бериб туради.

Шундай бўлса-да, бу вилоятлар орасида, Луара водийси айрим муҳим устунликларга эгадек туюлади. Қирол дарёси билан чегараланиб турган вилоят қасрлари Гиендан тортиб, то Ансенисгача жуда ҳам машҳур. Бинобарин, уша машҳур қасрларнинг пайдо булиш тарихини урганиш иш-

тиёқки муъжизали ҳам. Бир неча романтик ёзувчилар ички ҳиссиётларини маълум қилишлари шартки, улар шу даврда унутилган қасрларни жони-дили билан ўз асарларининг воқеалари бўлиб утадиган асосий жойлардан бири қилиб танлашган. Масалан, Оноре де Бальзак, Алфред де Виньи, айниқса, Александр Дюма (ота) Луара қасрларини дунёга машҳур қилишда ишонарли имкониятлар яратиб берди. Бу қасрлар диёрига чет элликларнинг ҳам қизиқиши кучаяди ва Стендаль инглиз сайёҳларининг француз тилини урганишини устириш баҳонасида Турь шаҳрига жойлашиб олганликларини зур қизиқиш билан кузатади. Аввало Парижга нисбатан яқинлик, қолаверса, бир асрга яқин муддатда чаққонлик билан олиб бориш ташвиқот ҳаракатларидан, бу қасрларнинг машҳурлиги ушиб кетганлиги шубҳасиз.

Бироқ, юқорида тилга олинган

сабабларнинг ҳаммаси, бу улка ерларида бир қанча ажойиб иншоотларнинг бунёд этилганини билмаганимизда, етарли бўлмас эди; 40 талаб ажойиб қасрларни санаб, яна улар ичида энг машҳурларига камида йигирматача унча таниқли бўлмаган қасрларни қўшишимиз мумкин. Луара дарёсининг бошланғичидан то қуйилиш жойигача бир-бирини тақдорламайдиган, бир-биридан гузал қасрлар ястаниб ётганлигини қўришимиз мумкин.

Луара дарёси бўйидаги вилоятлар Франция қироллари тарихи билан чамбарчас боғланиб кетган.

Орлеан ҳам худди Ильде Франс сингари, Капетинлар сулоласи бешиги булган. Франция пойтахти Парижни босиб олиниш хавфи тугилиши заҳотиёқ, Орлеан ёки Турь, Франция қиролларининг қочиб келиб жойлашган қароргоҳига айланган.

XV-XVI асрларда Валуалар Карль VII дофинлиги даври-

даёқ бу водийни жон-дилидан яхши қўриб қолишган.

Шунинг учун Қирол Луи XI (1461-1483) Плессис, Карль VIII (1483-1498) Амбуаз ва Франсуа I (1515-1547) Шамбор қасрларини бунёд этишди.

Франсуа I 1515 йили Франция қироли тахтига утиргач, Париж ҳақида: «Париж — бу бутун бир олам, бутун бир олам!» деб, ҳайқирган экан. Бу ҳали Парижда Эйфель минораси ҳам, Зафар арки ҳам қурилмаган бир даврда айтилган юксак бир баҳо эди. Шу билан бирга биз Амбуаз ва Шамбор қасрлари тарихини ҳам мисол сифатида беришимиз мумкин.

Кичик бир шаҳарчадаги куприкдан утаверишда Амбуаз қасри Ўрта асрда қурилган. Уни қирол Луи XI (1461-1483) 1470 йилда қуришни бошлаган ва Қирол Карль VIII 1498 йилгача давом эттирган. Шамбор қасри қурилиши 1519 йили Қирол Франсуа I томонидан бошланган бўлиб, 1533 йилгача давом этади.

Француз матбуоти асосида
Н. УМБАРОВ тайёрлади.

ЭЛЕКТРОН МИЯ

Нью-Йоркдаги вокзаллардан бирига электрон мияли робот урнатилган. Ёнига осилган роботнинг тузилиши ҳақидаги маълумотномадан шу нарсаси аниқлашдики, агар ким унинг тешигига 5 цент ташласа, ўзи ҳақида анчагина маълумот олиши мумкин.

Бир қизиқувчан йўловчи робота жуда қизиқиб қолди. У тешикка танга ташлаган эди, ҳақиқатан ҳам автоматдан бир қоғозча тушди. Унда шундай дейилган эди: «Сизнинг фамилиянгиз Дюран, исмингиз Жан, французсиз, хотинингиз ва уч нафар фарзандингиз бор. Сиз ҳар доим бизнинг вокзалдан 17³⁰ да жўнайдиган поездда кетасиз».

Йўловчи таажубдан узини тутолмай қолди:

— Бу ақлга сизгайдиган гап! Шу пайт бир хинду келиб қолди ва у ҳам тешикка 5 цент ташлади. Автоматдан тушган қоғозчада қуйидаги маълумот ёзилган эди: «Сиз — Қора Бизон Оклахомадансиз. Етти нафар фарзандингиз бор. Сизнинг поездингиз 18³⁰ да жўнайдиган».

— Келинг, мен сизнинг костюмингизни кийиб танга ташлаб қурай-чи, — таклиф қилди Дюран хиндута. — Қизиқ, электрон мия нима деб жавоб беради экан.

Шундай қилишди ҳам. Дюран хиндунинг кийимида робота танга ташлади. Олинган маълумотда қуйидагича ёзилган: «Сизнинг фамилиянгиз аввалгидай Дюран, илгаригидай уч нафар фарзандингиз бор. Аммо сиз аҳмоқона ҳазил билан шугулланганингизча, сизнинг поездингиз кетиб қолди».

Шерали КАРВОНЛИ
тайёрлади.

ҚҲЙ (22 март - 21 апрель)

Хатти-ҳаракатингизга қаршилиқ кўрсатувчилар, ҳасадгўйлар кўпаяди. Оқибатда ишларингизда чигалликлар пайдо бўлиши мумкин. Сизга ҳасад билан қаровчилар борлигининг ўзи танлаган йўлингиз тўғрилигини кўрсатади.

БУЗОҚ (22 апрель - 21 май)

Ҳаммани ўзингиздек билиб, сирингизни ошқор қилмаверманг. Бу ҳафта ҳатто энг яқин, сирдош кишингизга ҳамма тапни айтаверманг. Эришган ютугингиз хусусида ҳам фақат оила аъзоларингиз билан ўртоқлашсангиз кифоя.

ЭГИЗАКЛАР (22 май - 21 июнь)

Бу кунларда романтик туйғулар ёшу қарига бирдай «саховат» кўрсатиши кутилмоқда. Шу боис қандай ёшда бўлишингиздан қатъий назар (балоғат ёши назарда тутиляпти, албатта), эҳтиросларингиздан уялманг, ҳар бир ҳаракатда меъёрни бузманг.

ҚИСҚИЧБАҚА (22 июнь - 21 июль)

Шу кунларга мўлжалланган юмушларингизни белгиланган муддатида бажармасангиз, ишингиз илгари силжймайди. На-тижада калаванинг учини йўқотиб, саросимага тушасиз. Ёш бўлсангиз, ишхонадаги ўзингиздан катталарга ташаббускорлигингизни кўз-кўз қила кўрманг, муваффақиятсизликка учрайсиз.

АРСЛОН (22 июль - 21 август)

Кўпдан буён муаммо бўлиб келаётган ишларингиз ижобий ҳал бўлиши учун бирмунча имконият пайдо бўлади. Буни илғаб ололсангизгина муваффақият сизники.

СУНБУЛА (22 август - 21 сентябрь)

Душанбада ўтган ҳафта бажарган ишларингизга сарҳисоб ясанг. Галдаги юмушларнинг иккинчи даражалисини аниқланг. Энг зарурларини пайсалга солмасдан бажаришга киришинг. Шундагина жуда катта муаммоларни осонгина ҳал этиш имкони пайдо бўлади.

БЎЛАЖАК ОНАЛАР УЧУН

Тиш оғриғига кўпинча кариез касаллиги сабаб бўлиб, у ўз вақтида даволанишни талаб қилади. Оғриқ тиш инфекциясининг сурункали ўчоғи ҳисобланади. Одам совқотганда, асабийлашганда микроблар, инфекциялар қонга тушиши ва турли орган ҳамда тўқималарга ўтиши мумкин.

Кўпчилик аёллар тишни даволатиш, уни олдириш ҳомиладорликнинг кечилишига ёмон таъсир қилади, бола вақт-соати-дан олдин туғилади, деб ўйлайдилар. Тишлари оғриса-да шифокорга бормайдилар. Бу ҳол ҳомиладорликнинг кечилишини оғирлаштиради. Илгари шифокорлар ҳомиладор аёллар оғриқдан азобланиб, асаблари зўриқмасин учун уларга тиш олдиришни тавсия қилишмас эди. Ҳозирги вақтда стоматолог врачлар барча зарур техникага ва оғриқсизлантирадиган безарар воситаларга эга. Шунинг учун ҳомиладорликнинг барча даврларида тиш олдириш мумкин. Бўлажак она тиш олдиришдан олдин акушер-гинеколог билан маслаҳатлашиши керак.

С. ҲАСАНОВА

Ziynat

НИМА УЧУН ЮЗГА ДОҒ ТУШАДИ?

Баъзан юзга сарғимтир, қўнғир рангдаги катта-кичик доғлар тушади. Бу доғлар кўпроқ аёлларда, баъзан балоғатга етган қизларда учрайди. Доғ баҳор пайтларида юз, пешона, бўйин атрофларида пайдо бўлади. Бундай доғлар турли сабабларга кўра юзга келади. Улар аёлларнинг ҳомиладорлик даврида, жигар-талоқ касалликларида, камқонликда, ички секреция безлари ишининг бузилиши, витамин С нинг етишмаслиги туфайли пайдо бўлади.

Шунингдек, бу доғлар кимёвий моддалар билан ишлайдиган, ҳар хил бўёқлар, керосин, бензин каби ёнилғи моддаларни доимо ишлатиб турадиган, иссиқ цехларда ишлайдиган кишиларда, юзга ҳадеб вазелин ёки ҳар хил кремларни суртавериш натижасида ҳам пайдо бўлиши мумкин.

Бу доғлар оғритмайди, кишини безовта қилмайди, бироқ киши ҳуснини бузиб туради. Доғларни йўқотишда ҳар ким билганича иш тутмаслиги керак. Аввало бу доғларни пайдо қилган сабабларни аниқлаш, ундан кейингина даволашга киришиш лозим.

О‘quvchi(qizi)ngiz qulog‘iga ayting!

Жинсий ҳаёт масаласи ҳаммаша ҳамма халқлар диққат марказида бўлиб келган. Бу бежиз эмас, инсоният пайдо бўлибдики, бу масала ҳаётини эҳтиёж ҳисобланади. Ҳозирги кунда ҳам жинсий тарбия, аёл билан эркеклар ўртасидаги муносабат, эрхотинлик масалалари ҳар бир миллат учун жиддий аҳамият касб этади. Миллатнинг давомийлиги, насллар

жасида барбод бўлган оилалар анчагина топилади. Бугина эмас. Ёш йигит-қизларга жинсий тарбия берадиган, уларга мураббийлик қиладиган ўқитувчилар ва ота-оналарнинг ўзлари ҳам бу масалалар бўйича кам маълумотга эга. Чунки кўп йиллар давомида жинсий тарбиядан сабоқ берувчи фойдали манбалар «ўзбекчиликка хилоф» дея таъқиқлаб келинди. Ҳол-

ЖИНСИЙ ҲАЁТ

бардавомлиги учун катта аҳамиятга эга бўлган жинсий ҳаёт психо-физиологиясига оид илмий-оммабоп рисола-лар ўзбек тилида йўқ ҳисоби. Шунинг оқибатида бу борадаги саводни кўп жойларда куёв болалар «куёв жўралари»дан, келинлар эса «келин янгалари»дан ўрганадилар. Илгари замонда бундай «устозлар» анча-мунча билимдон бўлган бўлишлари мумкин. Ҳозиргилари эса... Куёв жўра ёки келин янганинг тескари «таълимотлари» нати-

буки, тўғри йўлга қўйилган жинсий ҳаёт саломатлик гарови ҳамдир.

Азиз қизларжон! Сиз катта йўл бошида турибсиз. Келинлик либосида, оқ орзулар билан бораётган хонадонингиз остонасидан яхши ният, покиза қалб, беғубор виждон билан ҳатлашингизда жинсий ҳаёт ҳақидаги кўпгина маълумотларни билишингиз қўл келади.

“Хотин-қизлар энциклопедияси”дан олинди.

ТАҚИНЧОҚЛАРНИ ҚАНДАЙ ТОЗАЛАШ КЕРАК?

— Кумуш тақинчоқлар вақт ўтган сайин қорайиши мумкин. Уларни юмшоқ латта ёрдамида, тиш пастаси ёки туз билан тозалаш лозим.

— Тилла суви юргизилган безакларни эса яримта пиёз билан артсангиз янада ярқирайди.

— Узук ва зирақлар хиралашиб қолган бўлса, бир стакан ширин сувда бир неча соат ушлаб турунг.

— Пластмассадан тайёрланган безакларни илиқ сувда чайиш керак. Уларни совунли сувда ювманг, бундан улар хиралашиб қолади.

— Ёғочдан тайёрланган тақинчоқларни эса қуруқ чўтка билан тозаланг. Ҳеч қачон уларни ювманг, бундай тақинчоқларда доғлар қолади.

Ҳозирги кунда бирор бир байрамни, тугилган кунни ёки олдигина учрашувни ҳам гулларсиз тасаввур қила олмаймиз. Дўстлик, сеvgи, ҳурмат тимсолари бўлиши гулни севмайдиган кишининг ўзи бўлмаса керак. Ҳаётнинг инжиқлигидан кўнглимиз ранжиганда дилларга малҳам бўлгучи, хурсандчилигимизда уни ифода этгучи, буш вақтларимизда овунчоқ бўлгучи ҳам гулдир. Гулни меҳр-муҳаббат тимсолида қуришга урганиб қолганмиз...

Хосият хола 60 ёшларга бориб қолган, бўйи уртача, ориққина,

ГУЛ – МЕҲРДАН ЯРАЛГАН ТАБИАТ ИНЪОМИ

ихчамгина кампир эди. У шунчалик оққунгил ва меҳрибон, софдил эдики, ҳар қандай кишининг дардига ширин сузлари билан малҳам бўла оларди. Хосият холанинг фарзандлари бўлмаганлиги боис унинг ёлғиз овунчоғи, эрмаги хилма-хил гуллар эди. Уйининг ичи тула гул, остона ҳатлаб кирсангиз улкан гулзорга кириб қолгандек ҳис этардингиз, узингизни. Хола гулларга шунчалик меҳр қўйган эдики, қачон қарама-қарши гуллар билан суҳбатлашаётгандек уларга яхши сузлар билан гапирар, баъзан эркалатиб ҳам қўярди. Гуллар ҳам гапга ту-

шунарикан, деб баъзан узимга узим савол берадими. Бешафқат улим Хосият хола бу дунёдан олиб кетди. Бир-биридан чиройли, яшнаб турган гулларни қўни-қўшни, маҳалла-қўй бўлишиб олди. Мен ҳам иккита тувакдаги гулни парваришлаш учун олиб қолдим. Хосият холанинг ҳамма гуллари уч кун ичида қуриб қолди. Қўшнилари холанинг гуллари ҳақида ачиниб сузлашар эдилар. Мен устираётган гуллардан бири ҳам сулий бошлади. Шунда улар-

га ширин суз айтиб, ҳар куни тагини юмшатиб, гулларга меҳр қўя бошладим. Буни қарангки, гуллар муҳаббатимга жавобдек аста-секин яна уса бошладилар. Шундагина мен узимга узим берадиган саволга жавоб топдим. Ҳозирда Хосият холадан қолган гуллар яшнаб турибди. Мен англаган ҳақиқат эса, нафақат инсонлар, балки гуллар ҳам меҳрга, ширин сузга, эътиборга муш-тоқ экан.

Фарҳод ХОЛМАМАТОВ,
ТТЕСИ қошидаги академик
лицей талабаси

ТАРОЗИ (22 сентябрь - 21 октябрь)

Йўлингизга тўсиқ бўладиган жиддий муаммо йўқ ҳисоби. Фақат душанбада моддий, молиявий масалаларни бир йўла ҳал этишга кириша кўрманг. Ана шундагина ҳафта осойишта ўтади.

ЧАЁН (22 октябрь - 20 ноябрь)

Ҳафта бошида сизда ишчанлик кайфияти сезилмайди. Ўз кучингизга ишончсизлик, ҳадик сингари туйғулар устунлик қилиши эҳтимоли бор. Бу ҳолни қатъий ҳаракат билан енгилса уриниб кўринг.

ЁЙ (21 ноябрь - 20 декабрь)

Ахён-ахёнда феълнингизда пайдо бўлиб турадиган жиззакилик панд беради. Ўзингизни бошқаларга кўз-кўз қилиш сингари кайфиятни енгилса урининг. Ҳаётдан нолийдиган бирор ҳол юз бермайди. Бировга қарз беришингиз мумкин.

ЭЧКИ (21 декабрь - 20 январь)

Бу кунларда асосий иш жойингизда ўта фаллашмаганингиз маъқул. Негаки, муҳитни ҳар галгидек ҳис этиб, хатога йўл қўйишингиз эҳтимоли кучли. Айнан шундай ҳолатни кутиб юрган рақибларингиз оёғингиздан чалиб юборишлари мумкин.

ҚОВҒА (21 январь - 19 февраль)

Сизни кўп вақтдан буён чалғитишга ҳаракат қилаётган кучларнинг ўзлари бу ҳафта йўлдан озиб кетишади. Шу туфайли ишларингизда жиддий силжиш юз бериши кутилмоқда. Буни ўзингиз яққол сезмайсиз. Аммо ҳаётингизда қандайдир ижобий силжир содир бўлганини англамаслигингиз мумкин.

БАЛИҚ (20 февраль - 21 март)

Узоқ йўлга чиққанда, тоғда ва сув бўйида дам олганда эҳтиёткорликни унутманг. Кутилмаган ҳолатда жиддий шикастланишингиз ҳаффи йўқ эмас. Шунингдек, ўзингиз билмаган кишилар маслаҳати асосида кўнглингиз мойиллик бермаган бирор ишга қўл урмаслигингизни маслаҳат берамиз..

**ЎЗБЕКИСТОН —
БЕЛОРУССИЯ**

Ливанда бўладиган Осиё кубоги финал турниридан олдин миллий терма жамоамиз 4 ва 8 октябрь кунлари охири тайёргарлик вазифини ўтовчи икки ўртоқлик учрашувини ўтказди. Тошкентда бўладиган бу ўйинлардаги биринчи рақиб аниқ бўлди — Белоруссия терма жамоаси. Иккинчиси эса ё Россия терма жамоаси ёки П. Садириин бошчилигидаги ЦСКА жамоаси бўлиши мумкин.

**МАЙДОНДА —
ЖУРНАЛИСТЛАР**

Мустақиллигимизнинг 9 йиллиги олдиндан ҳамда оммавий ахборот воситалари кунига бағишлаб "Sport", "Ўзбекистон футбол" газеталари соврини учун ижодий жамоалар ўртасида ўтадиган мини футбол очик турнири бошланишига оз қолди. Мазкур турнирда 1997 йили Ўзбекистон телерадиокомпанияси, 1998 йили "Наш футбол", 1999 йили "Тошкент рангли босмаҳонаси" жамоалари голиб чиққан эди.

"ТОШКЕНТ ЁЗИ"

Шахмат бўйича аънавий "Тошкент ёзи" мусобақалари ниҳоясига етай деб қолди. Бугун бўладиган охириги тур олдидан 88 нафар шахматчилар иштирок этаётган турнирда сурхондарёлик спорт усталигига номзод Бегали Саидов пешқадамлик қилмоқда. Мусобақа кенг тарқалган швейцарча тизимда ўтаётир.

TOSHKENT OPEN

Теннис бўйича аёллар ўртасида ўтадиган "Toshkent open" халқаро турнири бугун бошланади. Ўйинлар пойтахтимизнинг "Динамо" теннис кортида бўлиб ўтади. Ватанимизда тенниснинг ривожланаётганлигидан дарак берувчи бу қизиқарли мусобақа 18 июнь куни ниҳоясига етади.

Сунгги вақтларда купчилик шифокорлар инсон саломатлигини сақлашда жисмоний тарбиянинг аҳамиятини кенг оммага тарғиб этиб келмоқдалар. Чунки, XXI аср кишининг соғлигини сақлаш масаласи нафақат назарий балки, катта амалий аҳамиятга ҳам эга эканлиги купчиликка маълум.

Ҳар бир инсон у ёки бу вазифани бажарганида маълум миқдорда ўз танасидан куч сарф қилади. Биз агар ҳозирги замон кишининг кун давомида жисмоний меҳнати оқибатида сарф қилган кучини, бундан 100 йил олдин инсон томонидан узининг ишлаш жараёнида сарф

ЭНГ ЯХШИЛАР...

Испаниянинг бу йилги энг яхши ўйинчиси деб "Реал" ҳамда терма жамоа ҳужумчиси Раул эътироф этилди. Португалияликлар эса бундай шарафга "Барселона"да тўп сураётган ҳамюртлари Луиш Фигуни лойиқ деб топишди. Грузиянинг энг зўр ўйинчиси эса "Гамбург" клуби ярим ҳимоячиси Леван Кобиашвили бўлди.

**КАРПОВНИНГ
РЕКОРДИ**

Жаҳон чемпиони Анатолий Карпов Эронга ташриф буюриб, бирйўла сеанс ўйинларини уюштирди. Натижалар ёмон эмас: 32 ғалаба, 19 дуранг. Эрон ўсмирлар терма жамоасига қарши ўйинда эса у рекорд натижага эришди — бирйўла 25 тахтадаги 25 ўйинда 25 ғалаба.

**МИРЖАЛОЛ —
БИРИНЧИ, АНДРЕЙ —
БЕШИНЧИ**

Россия биринчилигида иштирок этаётган вакилларимиздан М. Қосимов ва А. Ақопянц ишончли ўйин кўрсатишмоқда. "Спорт-экспресс" газетасининг доимий баҳомасига кўра Миржалол марказий ярим ҳимоячилар ичида биринчи, Андрей эса чап қанот ярим ҳимоячилари ўртасида бешинчи ўринда бормоқда. М. Қосимов, шунингдек, энг яхши беш чет эллик футболчилардан бири бўлиб турибди.

ОЛИЙ ЛИГА

жамоалари эртага навбатдаги 17-турда иштирок этадилар: Навбаҳор — Турон, Темирйўлчи — Хоразм, Самарқанд - Д — Кимёгар, Зарафшон — Дўстлик, Бухоро — Семург, Қизилқум — Пахтакор, Нефтчи — Гулистон, Андижон — Сўғдиёна, Насаф — Трактор, Сурхон — Металлург.

**РАМЗИЙ ОЛОВ
ЙЎЛГА ТУШДИ**

Афинада ёқилган олимпиада ўйинларининг рамзий олови Австралия томон йўл олди. Оловнинг 100 кунлик сафари 8 июнда бошланиб, Сиднейгача бўлган эстафета масофаси тахминан 17000 километрни ташкил этади. Оў ўтказиладиган шаҳарга рамзий оловни етказишда 11000 киши иштирок этади.

**ЯНА МАТТЕУС
ҲАҚИДА**

39 ёшли Лотар Маттеус Евро — 2000да Германия терма жамоасига сардорлик қилишдан воз кечди. Шусиз ҳам мени ҳамма ҳурмат қилади, гапимни эътибор билан эшитишади, — деди у. Сардорлик боғичи Оливер Бирхоффга берилди. Унга Оливер Кан ёрдам берадиган бўлди.

дамлик, узоқ умр гарови эканлигини унутмаслигимиз лозим. Айниқса, спортга меҳрни болаликдан, боғчадан келаётганимиз эгаларига синдириб боришимиз зарур. Жисмоний тарбия билан ошно бўлган фарзандларимиз соғлом ва бақувват бўлиб улғаядилар.

Тоҳир АБДУРАҲИМ ўғли,
Тошкент шаҳар врачлар
малакасини ошириш
институтининг
"Соғлом турмуш тарзи
кафедраси"нинг катта
ўқитувчиси

* 2000 yil — Sog'lom avlod yili * 2000 yil — Sog'lom avlod yili * 2000 yil — Sog'lom avlod yili

Кўпчилик муштарий-мухлисларнинг талаб ва истакларини инобатга олиб,
йилнинг энг нуфузли мусобақаси тақвимини ҳавола қилмоқдамиз

ЕВРО—2000 тақвими

(10 июнь — 2 июль Голландия, Бельгия)

А гуруҳи

Команда	1	2	3	4	Т/Н	Очколар	Ўрин
1.Германия							
2.Англия							
3.Португалия							
4.Руминия							

1. 12 июнь	Германия - Руминия.	Льеж
2. 12 июнь	Португалия - Англия.	Эйндховен
3. 17 июнь	Руминия - Португалия.	Арнем
4. 17 июнь	Англия - Германия.	Шарлеруа
5. 20 июнь	Англия - Руминия.	Шарлеруа
6. 20 июнь	Германия - Португалия.	Роттердам

В гуруҳи

Команда	1	2	3	4	Т/Н	Очколар	Ўрин
1.Бельгия							
2.Швеция							
3.Италия							
4.Туркия							

7. 10 июнь	Бельгия - Швеция.	Брюссель
8. 11 июнь	Туркия - Италия.	Арнем
9. 14 июнь	Бельгия - Италия.	Брюссель
10. 15 июнь	Швеция - Туркия.	Эйндховен
11. 19 июнь	Бельгия - Туркия.	Брюссель
12. 19 июнь	Италия - Швеция.	Эйндховен

С гуруҳи

Команда	1	2	3	4	Т/Н	Очколар	Ўрин
1.Югославия							
2.Норвегия							
3.Испания							
4.Словения							

13. 13 июнь	Испания - Норвегия.	Роттердам
14. 13 июнь	Югославия - Словения.	Шарлеруа
15. 18 июнь	Испания - Словения.	Амстердам
16. 18 июнь	Норвегия - Югославия.	Льеж
17. 21 июнь	Югославия - Испания.	Брюгге
18. 21 июнь	Словения - Норвегия.	Арнем

Д гуруҳи

Команда	1	2	3	4	Т/Н	Очколар	Ўрин
1.Голландия							
2.Чехия							
3.Франция							
4.Дания							

19. 11 июнь	Франция - Дания.	Брюгге
20. 11 июнь	Голландия - Чехия.	Амстердам
21. 16 июнь	Чехия - Франция.	Брюгге
22. 16 июнь	Голландия - Дания.	Роттердам
23. 21 июнь	Дания - Чехия.	Льеж
24. 21 июнь	Франция - Голландия.	Амстердам

* 2000 yil — Sog'lom avlod yili * 2000 yil — Sog'lom avlod yili * 2000 yil — Sog'lom avlod yili

қилган кучи билан таққослаб кўрсак, 1892 йилда инсон томонидан узининг яшашини таъминлаш учун сарф қилган жисмоний меҳнати 94 фоизни ташкил қилган экан. 1992 йил эса ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг ютуқлари тўғрисида XXI аср кишиси кун давомида қилган жисмоний меҳнати бор-йўғи 0,3-0,5 фоиздан ошмас экан.

Камҳаракатчанликнинг (гиподинамия) саломатликка таъсири катта. Франциялик шифокор Тиссо: "Жисмоний ҳаракатнинг инсон саломатлигига таъсири ҳақида гапирсак, у барча доривор воситаларнинг ўрнини босиши мумкин, лекин, жисмоний меҳнатнинг ўрнини эса,

ҳеч қандай дори-дармон боса олмайди", деб жуда уринли таъкидлаган эди.

Шу нарсани унутмаслик керакки, фаол жисмоний меҳнат таъсирида, биргина мушаклар фаолияти

**УЗОҚ УМР
ГАРОВИ**

яхшиланибгина қолмасдан, асаб-нерв системалари, ошқозон-ичак, ички-секреция безлари фаолияти, модда алмашиш жараёнлари, упка, юрак, контомилларининг фаолият

лари бир йўла яхшиланади.

Яна бир нарсани унутмаслигимиз зарур. Купчиликнинг, асосан, 35-40 ёшлардан бошлаб, семиришга мойиллиги ортиб боради, бунга асосий сабаб, 25 ёшдан бошлаб одам организмда модда алмашиш ҳар 10 йил давомида уртача 7-8 фоизга секинлаша боради. Бахтга қарши худди шу ёшдаги эркаклар, айниқса купчилик аёлларимиз жисмоний меҳнатдан узоқлашадилар, спорт билан умуман шугулланмай қўядилар.

Жисмоний меҳнат ва спорт билан ёшлиқдан шугулланиш, бунинг доимий одатга айлантириш, спорт билан шугулланишни ҳеч қачон тарқ этмаслик — саломатлик, бар-

Тўра Жуман шеър ёзиб бошлаганда ҳали гуркираган йигит эди. У ҳамон кўнгли ёш шоирлардан. Мана, 75 га кирибдики, кексаликни бўйнига олмай ҳамон излан-

КЎНГЛИ ЁШ ШОИР

моқда, ижод қилмоқда.

1950 йили "Шарқ юлдузи" журнаlining 10-сонига Мамарасул Бобоевнинг "Адабиётимизда янги овозлар" мақоласи эълон қилинган. Унда Тўра Жуман ҳақида шундай сўзлар бор: "Қашқадарёлик ёш шоир Тўра Жуманнинг "Ўзбекистон" деган шеъри ҳам диққатга сазовордир. У Ватанга бўлган муҳаббатини қизғин эҳтирос билан куйлайди".

Мақсуд Шайхзода эса шоир ижоди ҳақида 1956 йилда шундай фикр билдирган эди: "Менимча Тўра Жуман, шубҳасиз, шоирлик қобилиятига

эга ёшларимиздандир. Мавзуга мазмун юклаш, мазмунга далил келтириш, далилдан бадиий муҳокама орқали ҳулоса чиқара билиш унинг умидбахш фазилятларидандир".

Тўра Жуман 1942 йили Бухоро педагогика техникумини тугатгач, армия сафига чақирилди. Иккинчи жаҳон уруши жангоҳларида қон кечиби жанг қилди. Урушдан эсон-омон қайтгач, мактабда ўқитувчи, мактаб директори бўлиб ишлади. Кўнгли доимо ёш, гўзалликка ташна экан, қоғоз қоралаш билан шуғуллан-ди, ҳамон шуғулланмоқда.

Шоирнинг шеърларини ўқисангиз, улардаги халқона соддалик ва шу соддалик устига юкланган чуқур мазмундорликни кўрасиз. Шоир беҳуда кўп сўзларни ишлатишни хоҳламайди. Ҳаммага таниш сўзлардан мисрлар тизиб, ҳукмингизга сизга таниш ҳақиқатларни равон бир тарзда тақдим қиладиги, бу шоирни халққа янада яқинлаштиради.

Қуйида уруш ва меҳнат фахрийси, шоир Тўра Жуман ижодидан намуналар ҳавола қилинмоқда.

КИТОБЛАР

Донишмандликни ёйиш қуролидир китоблар,
Камчиликсиз улғайиш қуролидир китоблар.

Тушунчаси торликдан тамоман қутултириб,
Фикрлашда кенгайиш қуролидир китоблар.

Ҳазиналар тугайди, қанча сарфласанг ҳамки,
Нуқсонсиз бўлиб бойиш қуролидир китоблар.

Ўқишдан тўхтаганнинг фикри тўхтайди, Тўра,
Донишмандликни ёйиш қуролидир китоблар.

МАҚСАДИГА ЕТАДИ

Билимсизнинг обрўси пастга қараб кетади,
Билимнинг обрўси юлдузлардан ўтади.

Билимсиз бир ўзини эплотмайди кўп маҳал,
Ўткир билимли эса оламни забт этади.

Ҳурматсиз не изласа топилиши қийиндир.
Ҳурматлининг ишлари осонликча битади.

Илмсизлар бир умр ниятига етмайди,
Тўра, илмли доим мақсадига етади.

КИТОБ БОРИГА ШУКУР

Китоб ўқиганларда кўпайиб борар фикр,
Билимчилар қилади ҳаёт ҳақида зикр.

Китоб — ақл қаймоғи, истеъдоднинг меваси,
Онгни, тушунчаларни қилади кенг ва ўткир.

Ёлғиз кишига ҳамроҳ, жаҳолат кушандаси,
Китобга ошноларда чуқурлашар тафаккур.

Биргина яхши китоб бутун оламга татир,
Ундан шод Тўра дейди: китоб бориға шукур.

ЯНАДА БАХТИЁРИ

Эй дўстлар, илм ҳар бир мамлакатнинг мадори,
Чунки маърифат, ҳунар инсонларга даркори.

Ўқимаган кишилар муҳим ишга ярамас,
Ўқиган, билимчилар қўшин, кема сардори.

Оддий одам билимдан буюкка айланади,
Олтин бор хазинадан илм анча юқори.

Ҳамма жойда билими, ҳунари борлар, Тўра,
Бахтлиларнинг ичида янада бахтиёри.

Тўра ЖУМАН

ОНАЖОН, БИР КЎРАЙИН...

Етмиш икки томирим

эгилиб,

Етмиш икки бўғиним

букилиб,

Онажон, юрагим сизни

қўмсайди,

Етмиш икки чокидан

сўкилиб.

Адоғи йўқ алам

қўқсимни тилар,

Адоғи йўқ яра оқар

қон бўлиб,

Онажон, пайдо бўлинг,

бир кўрайин,

Шафоат ёғилган

гўзал он бўлиб.

ФАРИШТАЛАР

САЖДА

ҚИЛСИН...

На Саъдийни ром

этган малак,

На Судоба эмасман, маккор.

Бахтим — етти рангли камалак,

Мен аёлман, соддадил аёл.

Шоҳона ганж тортмади ўзга,

Ёлғон дунё қилмади карахт.

Тангрим битмиш

Лавҳул Маҳфузга

Оналикни, бу қандай фараҳ!

Алданмадим эртақларига,

Шуҳрату шаън орзуим эмас.

Маҳшар куни этакларимга

Фаришталар сажда қилса бас.

Роҳила АҲТАМОВА,

Челак шахридаги

26-мактаб муаллимаси

Тошкент шаҳар Миробод туманидаги 214-мактаб томонидан 1993 йилда Ядгорова Салима Маннапжоновна номига берилган ВУ — 039061 рақамли таянч маълумот тўғрисидаги гувоҳнома йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги «Таълим-савдо» Бош бошқармаси жамоаси ушбу бошқарма бошлиғи ўринбосари А.Алимуҳаммедовга умр йўлдоши

Хатирахон

АЛИМУҲАММЕДОВАнинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон информатика ўқитувчилари ва мутахассисларининг "Истиқбол" уюшмаси раҳбарияти шу уюшма бош хисобчиси Лола Юсуповага отаси

Баҳром МАШАРИПОВнинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

QUTLOV

Азиз устозимиз
Омонжўл МАЛИКОВ!

Сизни қутлуг 60 ёшга тўлишингиз ва педагогик фаолиятингизга 41 йил тўлиши муносабати билан чин қалбимиздан муборакбод этамиз.

Сизни тажрибали ўқитувчи, ижодкор шоир ва ташаббускор раҳбар сифатида яхши биламиз. Сизга бахт-саодат, оилавий хотиржамлик, ишларингизда муваффақиятлар тилаймиз.

Жиззах вилояти
Фориш туманидаги
76-мактаб жамоаси ва
фарзандларингиз.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулкар ТҮЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмаҳонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газетани IBM компьютерига
Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифалади.

Навбатчилар: Дилбар ХҲЖАЕВА,
Жамшид САЪДИНОВ.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Рўйхатдан ўтиш
тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-517.

Тиражи 35.358
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табоқ.
Офсет усулида
босилган, қоғоз бичими
А-3.

Босишга топшириш
вақти — 20.00.
Топширилди — 20.00.